અર્પણપત્રિકા.

પરમપૂજ્ય, શિરછત્ર, તીર્થસ્વરૂપ,

પિતાજી શ્રી ધનજી લીલાધર.

આપના મારા ઉપર અનેક ઉપકાર, અત્યંત ઊભરાતો
વાત્સલ્ય પ્રેમ, એ સઘળાનો યતકિંચિત્ બદલો
વાળવાને પણ મારાં કમનસીબને લીધે આપનો
મારી બાલ્યાવસ્થામાંજ સ્વર્ગવાસ થવાથી
સમય હાથ આવ્યો નહિ, પરંતુ આજે આ
આનન્દકર્તવ્યને જે કાંઇ થોડું અર્પવા ઘણો
ખરો અનુસરવા શક્તિવાન છું તે
સઘળાનો બોજો ધારણ કરી જે ફરજ
દાસની દેહે તે આ લઘુ
પુસ્તકથી મેં અંશે પણ
સરતે એમ ધારી આપની
સેવામાં સાદર કૃતજ્ઞપણા
સહિત અર્પણ કરૂં છું

લી. હું
આપનો આજ્ઞાંકિત ફ.
નાગાલજી ધનજી.

પધારેલા તેમનું યથાયોગ્ય રીતે આતિથ્ય કર્મ કરવામાં આવ્યું. ઉત્તમ આસન ઉપર બિરાજેલા તે માહાત્મા પાસે પ્રાચીન વૃત્તાંત સાંભળવાની ઇચ્છાવાળા પવિત્ર કર્મને કરનારા નરસિંહદાસ નામના મારા પિતાએ આ પ્રમાણે પ્રશ્ન કર્યું કે સિદ્ધોમાં શ્રેષ્ટ હે માહાત્મા ક્ષત્રિયના કુળથી પેદા થયેલા ક્ષત્રિયો માહેશ્વરી (મેશરી) નામની જાતિને કેમ પ્રાપ્ત થયા. હે સ્વચ્છ અંતઃકરણવાળા તે વૈશ્યોનો ધર્મ તથા આચાર તે પણ દયા કરી આપ કહો. મને આશ્ચર્ય થાય છે કે આ પ્રમાણે પ્રાચીન કાળનું આ વૃત્તાંત કેમ સાંભળવામાં આવે છે. આ પ્રમાણે પ્રશ્ન કરનારાઓમાં ઉત્તમ પ્રાચીન વૃત્તાંતને જાણનારા મન્નરામ નામના પુરૂષ તેમનું વચન સાંભળી પરમ હર્ષને પ્રાપ્ત થઇ શુદ્ધ મનથી તે પંડિત સર્વ વિસ્તાર પૂર્વક ઇતિહાસ કહેવા લાગ્યા. મન્નરામજી કહેવા લાગ્યા કે જે પ્રમાણે પ્રાચીન કાળમાં સર્વ વૃત્તાંત બન્યું છે તે સર્વ અમો તમને કહીયે છીએ તે સાંભળો. ક્ષત્રિય ધર્મથી ખસી ગયેલા સર્વ પુરૂષો માહેશ્વરી (મેશરી) ની જાતિને પ્રાપ્ત થયા તે આ પ્રમાણે. પૂર્વે દ્વાપર નામના યુગમાં શંતનુ નામના પૃથ્વીપતિ રાજા હતા તે રાજા વિક્રમાદિત્ય નામના રાજાથી પેહેલા જ્યારે ૪૯૯૩ ઓગણપચાસસે અને ત્રાણું વર્ષો ગયા ત્યારે તે રાજાને ત્યાં એક આશ્ચર્ય થયું તે શું આશ્ચર્ય થયું તે સર્વ વિસ્તારપૂર્વક તમને કહું છું તે સાવધાન થઇ સાંભળો. ચક્રવર્તી પૃથ્વીપતિનો ઇંદ્ર જ્યારે શંતનુ રાજા પૃથ્વીપતિ થયો તે વખતે બીજા રાજાઓ પોતાની સેના સાથે શંતનુ રાજાની જાણે પ્રજા હોય તેમ વરતવા લાગ્યા તે રાજાઓમાં એક

અને નાહની રાણી મોહોટી બીજી શોક સાથે એનેક
ભાવથી પ્રેમ પૂર્વક વર્તન કરતી હતી. એવ રીતે
પરસ્પર નિરંતર સતીપણાની પ્રીતિના સૌહાર્દપણાથી એ
ના પ્રકારની સમૃદ્ધિવાળા પોતાના રાજમેહેલમાં રાજા
પરમ શુદ્ધ પ્રેમ દેખાડનારીયો સર્વ ભાવથી રાજાને સંતો
ષ ઉત્પન્ન કરનારીયો એ ખડ્ગસેન રાજાને બે નારીયો હ
તી. રાજા હમેશ પોતાના રાજભવનમાં પરમ સુખથી
તે સ્ત્રીયો સાથે રમતો હતો અને તે સ્ત્રીયો પણ
પોતાના પરમ વલ્લભને ધર્મ પૂર્વક નાના પ્રકારના ભોગો
થી પરમપ્રીતિ પાત્ર કરતી હતી એ પ્રમાણે તે
ખડ્ગસેન રાજા (ઇંદ્ર પોતાના સ્વર્ગમા જેમ,) તેમ પોતા
ના રાજદરબારમા બીજા ઇંદ્ર તરીકે અનેક સુખો ભોગ
વતો હતો. એક દિવસે તે રાજાની મોહોટી રા
ણી રાજાને આ પ્રમાણે કેહેવા લાગી, કે હે રાજા આપ
ણે આપણા ઘરમાં સર્વ સંપત્તિયોથી પરમ સંતુષ્ટ થઇને
નિવાસ કરિયે છીયે. પરંતુ એક પુત્ર વિના મને
હવે સુખ સારૂં લાગતું નથી. પ્રજા રહિતપણાના
દુઃખથી હવે માહારા શરીરના ગુણો બધા જીર્ણ થઇ ગ-
યા છે. માટે તે બાબતનો ઉપાય હવે આજે ક-
રવો જોઇએ કે જે ઉપાયથી પુત્રની ઉત્પત્તિ બને.
પુત્ર વિનાની આ રાજ્ય સંપત્તિ અને સર્વ વ્યર્થ જણાય
છે. હે સ્વામી પુત્ર વિનાના મનુષ્યને ઘેર પિતૃઓ
આવતા નથી. પુત્રવિનાનુ ઘર સુનુ તરીકે સમજવુ અને
પુત્ર વિનાનું સુખ પણ સ્થા કામનુ. આ લોકમાં
આપના પરલોકમાં પુત્રવાળો માણસ સુખને પ્રાપ્ત થાય છે,
અને હે પ્રભુ પુત્ર વિનાના રાજાની દૈવત હમેશ ઉદ્વેગ-

ને રોગ છે. કે કુલ્મીઓનાં પુત્ર વિનાના માણસોને
જો સંતુષ્ટ થઈ વિનુંમિ વગ સઘળું કરતા નથી.
અને ત્રિભાસ કુલનાં કુલનાં કમાણ દુઃખદાયક ધન
વિનુનિ અસંખ્યતિ (દરકાન બોલાય) હોય છે. અને
આપણે હવે શુક થયાં જાણે કે સ્વામી પુત્ર થાય
માટે રે બાપ હું એવા ઉપાય કરું છું કે પુત્રની
ઉત્પત્તિ કરવી નિશ્ચયે. આ પ્રમાણે રાજા કહીને મ-
ન સાંભળી પુત્રની ઇચ્છાવાળા થઈ અંતઃકરણમાં ઘણો
દુઃખ થયું છે એવો તે અરૂંભેન રાજા પોતાની સભામાં
બેસનારા કેટલા મોટા કારભારીઓ અને તેના જનને
પાસેના મોટેરા પંડિત આચાર્ય વિગેરે સર્વને બોલાવી
સભામાં આ પ્રમાણે રાજા વચન બોલ્યો. હવે આ-
ગળ ધર્મનો સમાચાર આવો વચન સાંભળો કે
હવે હું નથ, મારી રાણીઓ આજથી હજુર ગર્ભ ધ-
રા હોય. આજ દિવસ પર્યંત એને પુત્ર થયો ન-
હી કે જેથી હું સુખને પ્રાપ્ત થાઉં કારણ કે પુત્ર
વિનાના માણસને સુખ નથી પુત્ર વિનાના રાજાની દેવ-
ળ પણ કશી થાય પુત્ર વિનાના માણસને સ્વર્ગ
પ્રાપ્તિ અને પુત્ર વિનાના માણસનું ઘર વન સ-
માન લાગવું પુત્ર વિનાના માણસો દુઃખને પ્રાપ્ત થા-
ય છે પુત્ર સમાન બીજું કંઈ ગતિ નથી. તેમ
એ પ્રીત પ્રેમ બીજું કંઈ પણ નથી અને રાજ્ય
સંપતિ પણ નથી તેમ કંઈ પણ તથા આનંદ પણ છ
નથી એવા ગાયો ધન સુખ પણ નથી માટે
હાલ આ વિજ્ઞાનતાએ નહીં મહારાજા જો દીકરો
થાઓ અને પુત્ર થાય એવા ઉપાયો વિચાર કરો

પ્રમાણે ખડ્ગસેન રાજાના વચન સર્વે બ્રાહ્મણો સાંભળી બ્રાહ્મણોમાં શ્રેષ્ઠ દયાવાળા યાજ્ઞવલ્ક્ય નામના પવિત્ર રૂષિ સર્વ લોકો સાંભળતાં આમ બોલ્યા કે 'હે રાજા જે કર્મથી તને પુત્ર થાય તે તને ઉપાય કહું તે સાંભળ. હે રાજા તારૂં પૂર્વે કરેલું બધું વૃત્તાંત હું જાણું છું. માટે બ્રાહ્મણો સાથે તું પુત્રને માટે યજ્ઞ કર. આ પ્રમાણે હર્ષવાળો રાજા રૂષિનાં વચન સાંભળી પોતાના પ્રારબ્ધથી ઉત્પન્ન થનાર ભાગ્યોદયને જાણી, જેમ અત્યંત દરિદ્રતાના દુઃખને પ્રાપ્ત થયેલો મનુષ્ય ધનને પ્રાપ્ત થઇ આનંદવાળો થાય તેમ મંદમંદ હાસ્ય કરનારો તે રાજા હર્ષિત થયો. બ્રાહ્મણોમાં ઇંદ્ર તપશ્ચર્યાનું નિધાન. જગતમાં સ્તુતિનું પાત્ર શ્રી યાજ્ઞવલ્ક્ય નામના મુનીની ત્યારે રાજા પૂજા કરીને પોતાના બે હાથ જોડી રૂષિને આ પ્રમાણે વચન કેહવા લાગ્યા.

द्विजेंद्रमुख्यंतपसांनिधिंगुरुंश्रीयाज्ञवल्क्यंजगदेकसंस्तुतं ॥ तदाक्षितीशःप्रतिपूज्यतंमुनिंकृतांजलिर्वाक्यमिदंप्रचक्रमे ॥४४॥

ઇતિશ્રી માહેશ્વરીય (શિવસંબંધી) કથાનો મમરામ તથા નૃસિંહદાસ સંવાદમાંનો પેહેલો અધ્યાય સંપૂર્ણ.

———

અધ્યાય ૨ જો.

भगवन्मुहिसर्वमियन्मयादुष्कृतंकृतं ॥ यत्प्रभावाद्पुत्रोस्मितत्रोपायंनिगद्यतां ॥१॥

[illegible] છે [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
'ને [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] છે [illegible] [illegible] ઉપર દયા [illegible] આ [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] પૂર્વે તે [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] આ પ્રમાણે [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ૧૨ [illegible] પૂર્વે [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] તે [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] અને
તે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] આ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] પ્રમાણે [illegible] [illegible] તે
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ને [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] તે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] તે પવિત્ર [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

-યાજ્ઞવલ્ક્યરૂષિ કહે છે કે હે રાજા એ પુણ્યના પ્રભાવથી તું
રાજા થયો છે. અને આ પ્રમાણે તાહારૂં પૂર્વનું પાતક છે.
તે તને જણાવ્યું. હવે તે પાતકનો નાશ કરવા-
નો ઉપાય કહું તે સાંભળ. કે જે ઉપાયથી તને પુત્ર
થશે. તે ઉપાય એ છે કે એક સુવર્ણની મૂર્તી કરાવી
તેનું બ્રાહ્મણને દાન દે તો હે રાજા તે પાપથી
તું મુક્ત થઇશ. અને હવે પુત્ર પ્રાપ્તિનો ઉપાય કહું તે
સાંભળ. ગારકેતુ નામના પર્વતની પાસે એક સુકું પીપ-
ળાનું વૃક્ષ છે તેની નીચે શ્યામ વર્ણનું એક શિવલિંગ છે.
જે લિંગમાં સાક્ષાત્ શિવજી બિરાજે છે. તે શિવલિંગ જ-
મીનમાં સાત હાથના પ્રમાણમા છે. અને આજ બસો વ-
ર્ષ થયાં પૂજન વિનાનું તે શિવસ્વરૂપ રહ્યું છે. માટે હે
રાજા બ્રાહ્મણોની સાથે ત્યા જઇ તે શિવલિંગનો ઉદ્ધાર
કર. બગીચામાં એક મંદિર કરાવી ત્યાં એક મો-
હોટા શિવજીનો યજ્ઞ કર તો માહાદેવજીના પ્રસાદથી
તને પુત્ર થશે. આ પ્રમાણે યાજ્ઞવલ્ક્યરૂષિ રાજાને
કહીને તરત અંતર્ધ્યાનપણાને પામ્યા રાજા આ બ-
ધી વાત સાંભળી સંતુષ્ટ અંતઃકરણ વાળો થઇ પોતાના
મનમાં પુત્રના ઉત્સાહને પ્રાપ્ત થયો રાજાયે સાર
પછી પોતાના મુખ્ય મંત્રીઓને બોલાવી તથા બીજા
નોકર ચાકરોને બોલાવી હુકમ કર્યો કે આજ માહારે
માહાદેવજીના ચરણ સમીપમા જવાનું છે. માટે મોહોટી
સેના તૈયાર કરો અને આગળથી સર્વ બ્રાહ્મણો ગાડી રથો
વિગેરેમા બિરાજો આ પ્રમાણે રાજા તૈયાર થઇ હાથી
ઘોડાઓ અનેક રથો અને પગપાળા સેનાથી વીંટાયલો શંખ
તુરી વિગેરેના શબ્દો. નગારા પણવ (એક જાતનું વાદ્ય)

વાનો, વિચાર કર્યો નાના પ્રકારના મંગળ પાસે શિવજીની પાલખી રાખી ગીત વાદિત્રના શબ્દની સાથે પોતાના શેહેર તરફ રાજા પ્રયાણ થયો. સ્ત્રીઓની સાથે રહેલો તે રાજા દેવોની સાથે રહેલો ઇંદ્ર હોય તેમ તરત પોતાની રાજધાનીમાં પ્રસન્ન મનથી આવી પોહોંચ્યો. જેમ ઇંદ્ર બાહાર ગયો હોય અને પોતાના સૈન્ય સાથે પાછો પોતાની નગરી અમરાવતી પ્રત્યે જેમ આવતો હોય તેમ આ ખડ્ગસેન રાજા પોતાની સેના સાથે અનેક વાદિત્રના શબ્દથી શંખના અવાજોથી મંગળ પદાર્થોથી ઉજ્વળ ઉત્તમ બ્રાહ્મણોથી વેદના ઘોષથી સૂત બંદીજનની સ્તુતિથી નાચ્ય કરનારી મંગળ નારીઓથી ગાયકોના સંગીતથી વીંટાયલો રાજા શિવજીની પાલખી પાસે પ્રણામ કરતો ધીરે ધીરે પગથી ચાલનારા મનુષ્યોની સાથે ચાલતો માર્ગમાં અનેક ઠેકાણે પુષ્પોથી વધાવી લીધેલો ઉત્સવમાં દ્રવ્યને આપતો રસ્તામાં લોકોને હર્ષ ઉત્પન કરતો પોતાના શેહેરની પાસેની વાડીમાં સર્વે લોકો સહિત આવી શિવજીની પાલખીને ત્યાં પધરાવી પોતાના બગીચામાં અનેક લોકો સાથે અને પંડિત બ્રાહ્મણોથી સહિત તે રાજા ત્યાં આનંદ પૂર્વક બેઠો.

गत्वागमत्पत्तनप्रांतवाटिकां लोकैश्च सर्वैस्सहितोवतारयत् ॥ स्वाराममध्येजनसंकुलोनृपःसमास्थितस्तत्रद्विजातिभिर्वृतः ॥२६॥

ઇતિશ્રી માહેશ્વરીય (શિવ સંબંધી) કથાનો ભગરામ નૃસિંહદાસના સંવાદમાનો બીજો અધ્યાય સંપૂર્ણ.

[illegible]

ચાલે હિમકર કહે . નાના પ્રકારના ભેગ્ય પદાર્થો પાસે શિવજીની પાપની રાખી બીન વાદિત્રના શબ્દની સાથે પોતાના શેહેર તરફ રાજા પ્રયાણ થયો. મં- ત્રીઓની સાથે રહેલો ને રાજા દેવોની સાથે રહેલો ઇંદ્ર હોય તેમ નરત પોતાની રાજધાનીમાં પ્રસન્ન મનથી આ- વી પોહોંચ્યો જેમ ઇંદ્ર બાહાર ગયો હોય અને પોતાના સૈન્ય સાથે પાછો પોતાની નગરી અમરાવ- તી પ્રત્યે જેમ આવતો હોય તેમ આ ભાનુસેન રાજા પો- તાની સેના સાથે અનેક વાદિત્રના શબ્દથી શોભતા આ- વ ગોથી મગળ પદાર્થોથી ઉત્તમ ઉત્તમ બ્રાહ્મણોથી વે- દના ઘોષથી સૂત માગધજનની સ્તુતિથી નાચ કરનારી મં- ગલ નારીઓથી ગાયકોના સંગીતથી વીંટાયલો રાજા શિ- વજીની પાલખી પાસ પગ્ઘામ ક નો ધીરે ધારે પગથી ચા- લનારા મનુષ્યોની સાથે ચ ઘતો ગામમાં આવી દેકાણે પુ- ષ્પોથી વધાવી લીધેલો કેસર ચંદનને આપતો રસ્તામાં લોકોને દાન અર્પન કરતો પોતાના શેહેરની પાસેની વાડી- ના સર્વે લોકો સહિત આવી શિવજીની પાલખીને ત્યાં પ- ધરાવી. પોતાના બગીચામાં આવી લોકો સાથે અને પં- ડિત મહાજનોથી સહિત તે રાજા ત્યાં આનંદ પૂર્વક જ- ઇ બેઠો.

मचागमरत्तनमानवादिकोर्मौकिथसर्वैस्महितोव- तारयत् ॥ स्वारामपव्येजनसंकुलोनृपःममास्थि- तस्तत्रद्विगातिभिर्वृतः ॥२६॥

ઇતિશ્રી માહેશ્વરીય (શિવ સબંધી) કથાનો ગમ- રાગ નૃસિંહરામના સંવાદમાનો બીજો અધ્યાય સંપૂર્ણ.

બ્રાહ્મણોને યજ્ઞમાં ઋત્વિજો કરી, તથા દક્ષાભ્રકન દ્વાર-
વીએ કરી શિવજીનો યજ્ઞ એક વર્ષ પર્યંતનો વેદ-
ઘોષ મોટા સાથે આરંભવા લાગ્યો. શિવમંદિરની
પાસે યજ્ઞ ભૂમી કરાવી મણી દક્ષિણાવાળો રાજા, દેવયાગ
કરવા લાગ્યો. રાજા વેદવેદાંગના પારને પામેલા
હજારો બ્રાહ્મણોને દાનમાને કરી સંતુષ્ટ કરવા લાગ્યો. અ-
ને હાથી ઘોડા આભરણો નાના પ્રકારના રત્નો ઉત્તમ વ-
સ્ત્રો વિગેરેથી દીન માણસોને પણ પ્રસન્ન કરવા લાગ્યો.
અને તે યજ્ઞમાં આપો ખાઓ પીઓ એ પ્રમાણે
રાજાના માણસો બોલવા લાગ્યા. તે વખતે તે દેશભા-
ગમાં કોઇ પણ માણસ ગરીબ તરીકે હતો નહીં.
એ પ્રમાણે એક વર્ષ પર્યંત તે યજ્ઞમાં દાન વિ-
ગેરે દેવાથી રાજાનો રાજા પ્રજાનાથ મહાદેવજીને પ્રસન્ન
કરવા માટે વરસાદ માફક મનોવાંછિત પદાર્થ વરસાવા લા-
ગ્યો. જીતેંદ્રિય થઇ રાણી સાથે જમીન ઉપર શ-
યન કરનારો તે રાજા યજ્ઞની સમાપ્તિ પર્યંત અનેક નિ-
યમોને નીલકંઠ (શિવજી) ની પ્રસન્નતા માટે પાલ-
ન કરવા સમર્થ થયો ત્યારે જેની ધ્વજમાં વૃષભનું ચિન્હ
છે એવા શિવજી ભૂતનાથ યજ્ઞની સમાપ્તિમાં પ્રત્યક્ષ થઇ
વરદાન દેવા માટે પ્રસન્ન થયા. જે વખતે પાર્વતીજી સ-
હિત શિવજીએ દર્શન આપ્યું તે વખતે સર્વ દિશાઓ તે-
જના ઢગલાથી પ્રકાશિત થયું પ્રત્યક્ષ થયેલા શિ-
વજીનું દર્શન કરી રાજા જલદી ઉભો થઇ હાથ જોડી
દંડ માફક જમીન ઉપર પ્રણામ કરવા લાગ્યો. અને શુદ્ધ
અંતઃકરણથી સ્તુતિ કરવાનો આરંભ કર્યો. રાજા
શિવજીની સ્તુતિ કરે છે કે હે દેવોના સ્વામી આ-

પ્રાણનાથ આત્માના જ્ઞાતા, શ્રીહરતમાં પધરામનારા, ગરીબનાથપતિ, દયા કરનાર, શરણે આવેલાનું રક્ષણ કરનારા, તેજનાપતિ, આપને હું વારંવાર પ્રણામ કરૂં છું. આ પ્રમાણે શિવજીની રાજાએ સ્તુતિ કરી ત્યારે પ્રસન્ન થએલા શિવજી રાજાને કહેવા લાગ્યા કે હે રાજા તારી સ્તુતિથી તથા ભક્તિથી હું પ્રસન્ન થયો છું. તને જે ઇચ્છા હોય તે માગ. આવા વચન રાજા શિવજીના સાંભળી હાથ જોડી પ્રાર્થના કરવા લાગ્યો કે હે પ્રભુ આપ જો પ્રસન્ન થયા હો તો દયા કરી મને પુત્ર આપો. હું અનાથ છું માટે મારી ઉપર દયા કરી આપ સ્વામી થાઓ. આ પ્રમાણે રાજાના વચન સાંભળી ભોળા શિવજી તે પ્રમાણે વરદાન આપી ત્યાંથી અંતર્ધાન થઇ પધાર્યા. રાજા પ્રણામ કરી વરદાન મળવાથી અત્યંત સંતુષ્ટ થયો. એ પ્રમાણે ખરૈસ દેશનો અધિપતિ ભદ્રસેન રાજા અત્યંત આનંદવાળો થઇ સર્વ યજ્ઞ કરનારા પવિત્ર બ્રાહ્મણોને કહેવા લાગ્યો કે હે બ્રાહ્મણો આપની દયાથી આ વરપ્રદાન મને મળ્યું. અને આપની દયાથી જગતપતિ શિવજી આજે પ્રત્યક્ષ થયા. અને દર્શન આપ્યું તે આપનોજ પ્રસાદ છે. માટે હવે આનંદવાળા થઇ આપ યજ્ઞની પૂર્ણાહુતિ કરો.

यतस्तुदेवोजगतांपतिर्भवोविगार्हतस्याक्षिपथेभव-
स्वभुः ॥ तस्माद्भवद्भिःकृपयाद्विजोत्तमाःसमाप्य-
तांयागविधिर्यथामनः ॥२८॥

ઇતિશ્રી માહેશ્વરીય (શિવ સમર્ગી) કથાનો ભગવાગ નર્સિંહદાસના સંવાદમાંનો ત્રીજો અધ્યાય સંપૂર્ણ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

રાજા પણ પોતાની રાજધાનીમાં પ્રથમ જિનમંદિર બંધા-
વેલાં ઉદ્યમ અને આનંદ પામવું થયું.
ત્યારથી સૈન્ય સહિત આનંદને પ્રાપ્ત થયેલો પો-
તાની પ્રજાનું પાલન કરતા હવે રાજ-
ભવનમાં રહેતી પોતાની મોહોટી રાણી પ્રીતિમતી દીન
આદિકોને દાન આપતી સમય પ્રાપ્ત થતાં ગર્ભ ધારણ
કરવાને સમર્થ થઇ. ઉત્તમ શિરાજના વરદાનના પ્રભાવથી
રાજમહેલમાં તે રાણી અનેક સ્ત્રીઓ સાથે દિવસે દિવસે
શોભવા લાગી. ગર્ભ પણ ચંદ્રની કળાઓ જેમ વધે તેમ
દિવસે દિવસે વધવા લાગ્યો. એમ આનંદ મંગળમાં
ઘણો સમય મોહોટી રાણીએ રાજભવનમાં વ્યતીત કર્યો.
સમય પૂર્ણ થયો ત્યારે તે રાજાની મોહોટી રાણીએ
એક પુત્રરત્ન ઉત્પન્ન કર્યું. પુત્રરત્નનો જન્મ સાંભળી
રાજા ઘણાજ ધનનો વરસાદ વરસાવવા લાગ્યો. આ
આશ્ચર્યની વાત ગામના શેઠ સાહુકારો સર્વ લોકો સાં-
ભળી પોતપોતાની ગરજ પ્રમાણે અનેક પ્રકારના ઓચ્છવ
મહોત્સવ કરવા લાગ્યા. ઉત્તમ ગીતો ઉત્તમ વાં-
જીત્ર શબ્દો થવા લાગ્યા. ઘર ઘેર તોરણો બંધાવા
માંડ્યા. અને તે વખતે નાનાપ્રકારના ચિત્રવિચિત્ર *પતા-
કા ધજાઓ ઘેર ઘેર બારણા ઉપર ફરવા લાગીઓ.
નાનાપ્રકારના નાચરંગો અનેક રીતની સ્તુતિયો ચારણ
ભાટ, નટ અને ગાયકો શંખ તુરી નગારાં ઇત્યાદિ વાદ્યો-
ના શબ્દ સાથે કરવા લાગ્યા. ગામના દરવાજા ઉપર મો-
હોટા નગારા નિશાનના અવાજો થવા લાગ્યા. નટો ગાય-
કો અનેક તરહના ગગલ શબ્દો બોલવાને આતુર થયા.

---

* પતાકા એટલે ચાર ખુણાની લાંબી ધજા.

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

આવાં રાજાનાં વચન સાંભળી જબાલિ નામના ઋષિ જ્યો-
તિર્વિદાજ્ઞોમાં શ્રેષ્ઠ જ્ઞાન અને વિજ્ઞાન સંપન્ન મોટા
મેધાવી મનમાં વિચાર કરીને રાજપુત્રનું જેવું પ્રારબ્ધ
હતું તે જાણી રાજાને કહેવા લાગ્યા કે હે રાજા તમારા
પુત્રના ગુણ તથા અવગુણો સાંભળો. જાબાલિ પંડિત
કહે છે કે હે રાજા તમારો પુત્ર રૂપવાન્ ગુણવાન્
બલવાન્ આયુષ્યવાળો નીતિ શાસ્ત્રને જાણનારો તેજસ્વી
લક્ષ્મીવાળો સારાં આચરણયુક્ત, પરમબ્રહ્મણ્ય, દાનશીલ,
સર્વ શાસ્ત્રને વિચારનારો, ગીત વાદિત્રમાં કુશલ, ધર્માત્મા,
સત્ય પ્રતિજ્ઞાવાળો આટલા ગુણો અને આ સિવાયના બી-
જા પણ ગુણવાળો થશે. અને વળી પિતાની સેવા કરના-
રો માતાને સુખ આપનારો થશે. શિકાર કરવાને
સમર્થ થશે પ્રજાનું પોષણ કરશે. અનેક જાતના
શસ્ત્ર અને અસ્ત્રને જાણનારો પ્રધાન લોકોને માનવા લા-
યક થશે યુવાનીમાં કાંઇ બીજું પણ થશે. પરંતુ પરિ-
ણામમાં સારૂં થશે આ પ્રમાણે તે જબાલિ માહાત્માએ
અનેક ગુણો જણાવ્યા બાદ બોલતા બંધ થયા. રાજા આ
પ્રમાણે સાંભળી બ્રાહ્મણોની પૂજા કરવા લાગ્યો. નાંદી-
મુખ વિગેરે જાતકર્મ યથાવિધિ રાજાએ કર્યું. દાન માન
વિગેરેથી રાજાએ સર્વને સંતોષ આપ્યો બીજા કેટલા-
એક નટો ગાયકો ભાટ ચારણ વિગેરેને જોગ જે લાયક
હતા તેમ તેને સર્વને દ્રવ્યાદિકથી પ્રસન્ન કર્યા. કેટલાએક
વંશ વાંચનારા કેટલાએક ઉતમ વાધ વગાડનારા લોકોને
પણ યથાયોગ્ય ધન માન આપી રાજા રાજી કરવા લાગ્-
યો. આ પ્રમાણે કુબેરની ઉપમા લાયક રાજા
ખડ્ગસેન તે વખતે પોતાના પ્રધાન સાથે અને સત સે-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

જન્મની રાહ જોવા તત્પર હતી, અને પોતાના આત્માને પણ કમળ તે બન્ને સરખી માનવા લાગી. એ પ્રમાણે મંગલ પદાર્થોથી સુંદર કરેલા રાજભવનમાં ચંદ્રની કલા જેમ વધે તેમ તે રાજપુત્ર દિવસે દિવસે વધવા લાગ્યો. અને હમેશ મંગલ વસ્તુઓને જોઇ આનંદને પામેલો રાજપુત્ર અંતઃપુરમાં રાણીઓ રાજા દાસીઓ વિગેરેને મનગમતો થયો. હમેશ ઉત્સાહવાળો રાજા સર્વ સંસ્કારવાળા પોતાના પુત્રને થોડા વખતમાં લીલાથી ચાલતો જોવા લાગ્યો. માતાઓને હર્ષ કરનારો દાસીજનોને પ્રાણથી વહાલો રાજપુત્ર કમળ નામને બદલે સુજનસેન એવા નામને પિતા તરફથી પ્રાપ્ત થયો. એ પ્રમાણે બાલ અવસ્થાના અનેક ક્રીડાઓથી દિવસે દિવસે તે રાજપુત્ર મોહોટો થયો. યજ્ઞોપવીત લાયક પુત્રની અવસ્થા જોઇને યથાવિધિ રાજાએ પુત્રને જનોઇ આપ્યું. ત્યારપછી વિદ્યારંભનું શુભ મુહૂર્ત જોઇ પુત્રને વિદ્યારંભ કરાવવાનો આરંભ કર્યો થોડા કાળમાં રાજપુત્ર સર્વ વિદ્યાનો અભ્યાસ કરી વિચક્ષણપણાને પ્રાપ્ત થયો ત્યારે માતાપિતા સર્વ જનોને પરમ સુખને આપનારો થયો. એ પ્રમાણે કેટલોક સમય ગયો ત્યારે રાજા પુત્રપ્રાપ્તિની લક્ષ્મીથી પરમાનંદનો અનુભવી થયો. રાજપુત્ર અતિ કુશલ થવાથી પિતાને તથા સર્વ સંબંધી જનોને પોતાના અનેક ગુણોથી સારી સંતોષ કરવા તત્પર થયો. પ્રજાનું પાલન કરનારા મુખ્ય મુખ્ય પ્રધાનોને પોતામાં રહેલા ગુણોથી સંતોષ કરીને હમેશ ન્યાય અન્યાયને જાણવામાં વિચક્ષણ તે રાજપુત્ર સભામાં આવી બેસવા લાગ્યો માતાને પ્રેમ વધારનારો પ્રજાને રંજન કરતો અનેક ગુ:

અને તેનું શ્રેય તથા મોક્ષોને સંસારમાંને વિષે અને
મંગલોથી પરમ મોક્ષ આતિથ્ય કરવા તત્પર થયા. અને
બુદ્ધિમાન રાજપુત્રનો તેજ દિવસની રાત્રિમાં વિવાહ કર્યો.
એવ રાજા દાન માનથી બ્રાહ્મણોને સંતોષ ઉપજ
કરવા લાગ્યા. ભોજન કરાવી રાજા બ્રાહ્મણોને ઉત્તમ
દક્ષિણા આપવા પરમ સમર્થ થયા. પ્રજાનો પતિ
યુદ્ધવીર રાજાએ કન્યા વરને માટે ઘણીક પેહેરામણી
હાથી, ઘોડા, રથ, પ્યાદા, દાસ, દાસીયો વિગેરે ઘણીક
તરફથી આપી. ભૂષણ, વસ્ત્રો, રત્નો, નાના પ્ર-
કારના ભોજનો દાન માન ઇત્યાદિથી ખડ્ગસેનની કેટલીક
આસના વાસના રાજકન્યાના પિતા યુદ્ધવીર રાજાએ કરી
અને ચક્રાવતી પોતાની કન્યા આપી કેટલીક પ્રા-
ર્થના વિનય પૂર્વક કરી. એવ રાજા બ્રાહ્મણોને દાન મા-
નથી ઘણુંજ સંતોષમાન કરવા લાગ્યા. ત્યારપ-
છી પોતાના સસરા રાજા યુદ્ધવીરની આજ્ઞા લઇ વર
કન્યાને પધરાવી પોતાની મોહોટી સેના સાથે થોડા સમ-
યમા પોતાની રાજધાનીમા આવી પોહોચ્યા. ખડ્ગ-
સેન રાજા આવતી સ્નુષા (દીકરાની વહુ) તથા પુ-
ત્રને જોઇ પગલે પગલે ધનની વૃષ્ટિ કરવા લાગો.
નાના પ્રકારના વાજીત્રના શબ્દોથી મોહોટી સેનાથી તથા
અનેક મંગલોથી યુક્ત વર અને કન્યા રાજભવનમાં ધીરે
ધીરે ધનની વૃષ્ટિસાથે આવી પધાર્યા. આપ્રમાણે પુ-
ત્રના વિવાહમા રાજાઓમા શ્રેષ્ઠ ખડ્ગસેન રાજા અનેક પ્ર-
કારથી ધનને વરસાવા લાગો અને ગામમાં સર્વ યાચકવર્ગ-
ને પણ ધનદાન કરી પોતાના રાજભુવનમાં પરમ શોભા
યુક્ત થયો. ચક્રાવતી કન્યા પણ સાસુની પાસે

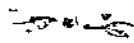
એ પુરોહિત બ્રાહ્મણોને પણ દાન માનથી ઉત્તમ સ્વભાવથી શૈર્ય ઔદાર્ય વિગેરે ગુણોથી નીતિશાસ્ત્રના જાણનારા ન્યાયાધીશોને પણ પ્રસન્ન કરવા તત્પર થયો. તથા માતા પિતાને સેવાથી નમ્ર વચનોથી તથા સર્વને યથાયોગ્ય પ્રીતિને ઉત્પન્ન કરનારો રાજપુત્ર થયો. એક દિવસે રાજસભામાં સર્વ લોકો રાજાને કહેવા લાગ્યા કે હે પૃથ્વીપતિના ઇંદ્ર આપે આ પૃથ્વીનું યથાયોગ્ય પાલન કર્યું. હવે હે નાથ આપ સ્ત્રી સહિત વૃદ્ધપણાને પ્રાપ્ત થયા છો. માટે સર્વ ગુણવાળા આપના આ પુત્રને હવે રાજ્યાભિષેક કરો. આપનો પુત્ર સર્વને જાણનારો શૌરીર ઉત્તમ સ્વભાવ ઉદારતા વિગેરે ગુણવાળો શેહેરની પ્રજા તથા નોકરોને રાજ્ય પાલન કરવામાં યોગ્ય ભાસે છે. જ્ઞાન અને વિજ્ઞાનવાળો આ રાજકુમાર જો યુવરાજ પદવીને લાયક થાય તો હે નરેશ્વર સર્વ પ્રજા કૃતકૃત્ય થશે. આ શુભ વચન સાંભળી દેશપતિ ખડ્ગસેન રાજા સર્વ ગુણ લાયક પુત્રને જોઇ પરમ હર્ષને પ્રાપ્ત થયો હસી ગદગદ કંઠ થઇ રાજા ઘણું સારૂ એમ પ્રજાને જવાબ દીધો. અને બ્રાહ્મણોને બોલાવી સભામાં રાજા આ પ્રમાણે બોલવા લાગ્યો. હે બ્રાહ્મણો તમે સર્વ મહાત્માઓ છો માટે હું હવેથી માહારા પુત્રને યુવરાજની પદવી આપવા ઇચ્છું છું તો તે બાબતનું યોગ્ય મુહૂર્ત હોય તે આપ લોકો કહો. ત્યારે જ્યોતિષ શાસ્ત્રને જાણનારા બ્રાહ્મણો રાજાનું આવું વાક્ય સાંભળી તે ઉત્તમ બ્રાહ્મણો ખડ્ગસેન રાજાને મુહૂર્ત જણાવા લાગ્યા. રાજા પ્રસન્ન મનવાળો થઇ પોતાના મુખ્ય પ્રધાનને બ્રાહ્મણોએ બતાવેલું મુહૂર્ત જણાવ્યું.

સ્તુતિપાઠકોએ માગધોએ ગાન અને અનેક બંદીજનો [illegible] સુવર્ણમય શ્રેષ્ઠ આસન ઉપર તે વખતે દેવતાઓની સમક્ષ [illegible] જેમ [illegible] તેમ બિરાજ્યો. અને [illegible] થા લાગ્યો.

गीतैश्चतूर्यम्महगृनचारणैः ।
संसेव्यमानोनृपतिर्वरासने ॥
रराजभूपोभुवनेयथामरं ।
शचीपतिर्नाकगृहोविरोचने ॥ २१ ॥

ઇતિશ્રી માર્કંડેયપુ ([illegible]) કથાનો મહારાજ નૃસિંહરામના [illegible] છઠ્ઠો અધ્યાય સંપૂર્ણ.

અધ્યાય ૭ મો.

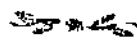
एवंसुजानसेनोऽसौ शशाशपृथिवीप्रभुः ॥
धर्मेणपालयामास नानामंत्रिगुरुहृतः ॥ १ ॥

એ પ્રમાણે [illegible] સુજાનસેન રાજા પૃથ્વીને શિક્ષા કરતા [illegible] પોતાના સંબંધિઓ સહિત [illegible] સમર્થ થયો [illegible] સર્વ રાજાનો [illegible] નાખી પરમ સુખને પ્રાપ્ત થયો [illegible] નિવૃત્તિને [illegible] પોતાના પુત્રનું [illegible] ધર્મ [illegible] કરવા લાગ્યો.

પુષ્પમાળ, બ્રહ્મ દેવાદિકથી, અને [illegible] ખીલી, કેટલાએક સુગંધી, માળાઓ, ગીત તથા બહુ ઉત્તમ કરેલા પદાર્થોથી મનગમતી ચોકોના જનાદિકથી પણ હંમેશ પ્રસન્ન કરતા હતા, [illegible] મનોવિકારને જાણનારી, ઉદારણ, એ વખતે અનુસરી શાસ્ત્રની કળાઓને જાણનારાં સ્ત્રી અને પુરૂષ (રાણી અને રાજા) અનુપમ સુખને પામી રમવા લાગ્યાં. જેમ ઈંદ્ર સ્વર્ગમાં ઇંદ્રાણી સાથે મોજ કરે તેમ રાજાઓમાં સિંહરૂપ આ સુજાનસેન રાજા રાણી ચંદ્રાવતી સાથે રમવા લાગ્યો. જ્યારે કોઈ મોટા ઉત્સવો આવે ત્યારે એ પુરૂષ એમ દાન પરાયણ થાય અને અનેક બ્રાહ્મણો સાથે દાનમાનાદિકથી તથા પ્રધાન જનોની સાથે હાથી, ઘોડાઓ, રથો વિગેરેથી [illegible] નગરીની રાજધાનીમાં રાજ કરવા લાગ્યો.

महान्सर्वदानपरायणो नृपः ।
स्वराज्यधान्यान्यवमत्स्वभार्यया ॥
गमांस्त्रिभूमीगजवाजिस्यंदनं ।
ममात्मनाविमत्समस्वपालयन् ॥

ઇતિશ્રી આદ્વૈષ્ણવીય (શિવ સંબંધી અથવા મૈથલી વૈશ્ય સંબંધી) કથાનો ગંગારામ નરસિંહદાસના સંવાદમાંનો સાતમો અધ્યાય સંપૂર્ણ.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

શાન, પ્રશ્નો, ઇત્યાદિકથી, અનેક જાતના લાભ ઉત્પન્ન કરે છે. તેથી, કેટલાએક ચમત્કાર, આશ્ચર્ય, પોતાના ઘણા મનોને ઉત્પન્ન કરનાર પદાર્થોની શોધની પોતાના સ્વાર્થને તું મનાદિકથી પણ હમેશ પ્રસન્ન કરતા લાગી. આલિંગનથી, મનોવિકારને [illegible] દાખવી, ૭ રમોને [illegible] કામશાસ્ત્રની [illegible] અને પુરૂષ (સંગ અને રમ્યું [illegible] લાગ્યાં તેમ [illegible] તેમ રાજાઓમાં [illegible] સાથે રમતી, [illegible] લાગી [illegible] સારે સ્ત્રી પુરૂષ [illegible] પ્રકારો સાથે [illegible] કરતી, પોતાનો, [illegible] ગાન કરવા લાગી

महा[illegible]र
[illegible] भार्या ॥
[illegible] ।
[illegible] ।

જાતના પુષ્પોની સુગંધવાળું અનંત ભમર [illegible] ખચિત થયેલું અત્યંત સુંદર તે વનને રાજા જોઈ આનંદને વશ થયો. અનેક પક્ષિયોના શબ્દવાળું નાના પ્રકારના છત્રોના ઢગલાઓથી ઢંકાયલું. નાનાપ્રકારના ખીલેલા ઉત્તમ વૃક્ષોથી તથા જુદી જુદી જાતની વેલીથી વીંટાયલું. પીપળા, પારિજાતના વૃક્ષો, ઝાડીઓઆદીના સુંદર કેટલાએક વૃક્ષો, અર્જુનના ઝાડો, ફનસ, નિંબી, નિંદુક, બીજોરાં, વટ, કોઠ, લીંબુ, શાલ, તાલ, હગોરિયાં, બોરડી, કેળના થાંભલા, નાગકેસર, પુન્નાગ, અંબો, આખરોટ, આંબો, બે લસરી, કદંબ, નાળિએરી, પીપર, ખજુર, આંજીરીયો, સોપારી, એલચી, લવિંગ, દાડમ, જાંબુ, મંદાર, ચંદન, ઉપચંદન વિગેરે જુદી જુદી જાતનાં વૃક્ષોથી એક તરફ શોભાયમાન વન હતું. તે વનમાં રાજા ચોતરફ ફરવા લાગ્યો અને ગગનના ગંભીર પુરુષો જેવો, હાથી એવા શબ્દ પરસ્પર બોલવા લાગ્યા અને સિંહોને, સુવરોને, રીંછ, દીપડા, નાના પ્રકારના રૂરૂ નામના મૃગો, સસલા, પાડા, [illegible] રેહેનાર [illegible] કેટલાએક પશુઓને [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], તરવારથી, બીજા કેટલાએક [illegible] [illegible] [illegible] રાજા મારવા લાગ્યો. [illegible] [illegible] [illegible] જાનવરોને હાંકવા લાગ્યા [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] તે રાજા ફરવા લાગ્યો. નોકરો સાથે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ફરવાથી મોટે [illegible]

[illegible] અને તે વિષયમાં [illegible] દેવુ અને [illegible] પદ્યમાં રચવા [illegible] દેવ્યથી દેશાઓ [illegible] સુજનનસેન રાજા [illegible] શબ્દ [illegible] સામગ્રી [illegible] કે પ્રાણુ [illegible] રાજુ [illegible] વિદેશાદ્ય [illegible] નાડો [illegible] સ્થળમાં [illegible] બનમાં [illegible] [illegible] સામગ્રી [illegible] આવે [illegible] કરવા [illegible] જરૂરી [illegible] નરવું મારે [illegible] મન [illegible] જાતિનો [illegible]

અનુષ્ટુપ ૯ [illegible]

सेऽत्र शिकारपुरात्मात्मः कामरा आगत [illegible] ।
वृत्तान्तं कथयामासु सं[illegible]सारवर्मे ॥ [illegible] ॥

આવાના સુલ્તાનગનની સેનામાંથી રહેલા
ભીલજુ માણુસાવાથી આવી કુંતી સુલતાનસેન [illegible]
અમા ખબર તારે હવાન (અનેસી વાત) આપુ[illegible]
મા. [illegible] પોતાના સ્વામીના કહેલી [illegible]
વતી [illegible] આપતા [illegible] સાંકોથી આપી [illegible]
થઇ આવી આવી આખા [illegible] સુલતાનસેન [illegible]
સર્વ [illegible] તથા પ્રધાન વિગેરેની સર્વ હકીકત [illegible]
મેલી કરી તે પ્રમાણે [illegible] પ્રથમ આવીથી પૂર્વ[illegible]
આમે રાજા માર્ગે ગયા હતા ત્યાં એક [illegible]
જોયું વનમાં કેટલોક વખત શિકાર કરી, રાજા[illegible]
[illegible] [illegible] જલ પીધી રાજાએ [illegible]
મ [illegible] સર્વ જનોએ જલ પીધુ થાકી જવાથી [illegible]
મ [illegible] ત્યાં બેઠા [illegible] પણ થાકી ગયા હતા [illegible]
વિસામો [illegible] સર્વ લોકો સાત થઇ બેઠા હતા [illegible]
સમયમાં તે તીર્થના [illegible] એક મોહોટો [illegible]
[illegible] થયો. અમે ન જાણી શક્યા કે બીજા ક્યાં [illegible]
સૈન્યમાંથી તે [illegible] થયો [illegible] સાંભળતાજ [illegible]
[illegible] રાજા સુલતાનસેને અમને સર્વને [illegible]
[illegible] તથા પ્રાણ રાખવાની ઇચ્છાવાળાઓ, જો આપ[illegible]
જોતા હોય તેણે અહિંયાથી જલ્દી રેહેવું એગ[illegible]
[illegible] આપી એગ પ્રાણ રાખવાના [illegible]

સ્તુતિ કરવા કરી પારકા દુઃખને સહન કરનારા કે ...
થી જઈ આવ્યા. જયંત રાજા પણ આશ્ચર્યમાં ...
મુનિની પૂજા કરવા તત્પર થયો. સુબંધી અ...
નિરાળપી તે આશ્રમ પાસે જયંત રાજા હાથ જોડી ...
લાગ્યો. વિનય પૂર્વક થઇ મોટા વચન કહેવાનો આરંભ
કર્યો. હે ભગવન્ આપ સર્વ આ સ્થાવર તથા જંગમ જ
ગતને જાણો છો સુરસેન રાજા શિકાર કરવા માટે અ
માત્ય (પ્રધાન) મહા સહિત મોગબિક નામના વનમાં
ગયેલ છે એવનમાં ક્રીડા કરતા રાજાને મધ્યાહ્નનો સમ
ય થયો તે વખતે થાકી જવાથી ને રાજા પાણીની પિપા
સાતુર થયો હતો. જલ પિવાની ઇચ્છા કરનારો તે રા
જા સુવર્ણક્ષેત્રમાં નાવી ગયો ત્યા જઈ જલપાન કરી એ
ના અને વાહનો થાકી જવાથી ને સહિત સુખથી બેઠા
તેટલા વખતમાં તે સરોવરની જમીનમાં એક મોહોટો સા
પ દ થયો મોહોટા કોલાહલ ... ને શબ્દ સાંભળી
મરણ માટે નિશ્ચય ત્યા ... (નિર્ણય) લોકોને ર
જા આપી પ્રધાન સહિત રાજા ત્યા રહ્યા હવે હું ન
થી જાણતો કે માહારો ... ક્યા ગયો હે મુનિમ
શ્રેષ્ઠ એ સ... આપ કૃપા કરી કહો આ માહારી
મોહોટી સતી ચંદ્રાવતી નામની બહેન થાય છે. હે પ્રભુ
તે રાજાની ... ઘણી ઘણી દુખાણી છે આપ સર્વજ્ઞ છો
અને ભૂત ... જાણો છો આ પ્રમાણે મુનિ જ
ન રાજાના વચન ... સાંભળી ચંદ્રાવતી પાસે સર્વ વૃત્તાંત આ
મે કહેલુ એમ ... આવ્યા ત્યારે જયંત રાજા
... સહિત જ્યા ચંદ્રાવતી ... બેઠી છે ત્યા આવ્યા.

ઉર્દિક કોપુક કરી મારેલા હુકમી મહા કોલાહલ કેર મોહિ-
ની માં [illegible] સર્વંત રાજા પણ આનંદમાં હેઇ તે
મુનિની પુજા કરવા તત્પર થયો. ત્યારથી અત્યંત હર્ષ
નિરંતર તે આનંદ પામે અને રાજ [illegible] કરતા
આવે. [illegible] પુત્ર [illegible] રાજા કરેલી આરંભ
કર્યો કે ભગવાન્ આ [illegible] આ [illegible] તથા જંગમ તી-
ર્થની આજ્ઞા લો સુગનસંગ રાજા વિહાર કરવા માટે અ-
નાપ (પ્રધાન) [illegible] સહિત [illegible] નામના વનમાં
પ્રવેશ કર્યો. એટલામાં [illegible] રાજાની અશ્વાદિનો સમ-
ક [illegible] થયા [illegible] રાજા પાસેની વિચાર
[illegible] થયો. [illegible] ઇચ્છા કરનારો તે રા-
જા [illegible] [illegible] કરી તે-
ના અને [illegible] ન [illegible] ત્યારથી બેઠો
તેટલામાં [illegible] એક મોટો શબ્દ
[illegible] તે શબ્દ સાંભળી
મરણ માટે નિશ્ચય [illegible] (મિથ્યા) લોકોને રા-
જા [illegible] પ્રધાન સહિત રાજા [illegible] હવે હું ના-
મા [illegible] હે મુનિમાં
[illegible] કૃપા કરી કહો. આ ગાઢારી
મોટી [illegible] નામની નદી થાય છે. હે પ્રભુ
તે રાજાની [illegible] સર્વજ્ઞ છો
અને [illegible] છો. આ પ્રમાણે મુનિ જ-
ન રાજાના [illegible] સ્વરૂપની પાસે સર્વ વૃત્તાંત અ-
મે કહેવું [illegible] આપ્યો ત્યારે જયંત રાજા
મુનિ સહિત [illegible] [illegible] [illegible] આવ્યા

[illegible]

पापाद्दीर्घे दुःखमुत्तीर्णवंतर्मी ।
तथामर्हेहारकर्तीरवे विमनयु ॥
अमाङ्कारबयांविनवंनद् पिना ।
सर्वासहागिमदवंवनग्यमाम् ॥ ५२ ॥

[illegible]

અધ્યાય ૧૦ મો

ॐ विवंदरणवद् मदनामदयुर ॥
मर्वेकयथदेव नमामिनामवदन ॥ १ ॥

[illegible]

હતું અને જોષ ને આપકના સારાં શુભ તથા અશુભ ફ-
ળ કહ્યા અને તે વખતે મેં કહ્યું હતું કે બે રાજાઓમાં
એક આ આપકને ત્રીજા આરામાં કાંઈક બીજું થશે.
પરંતુ કે તેના રાજ પરિણામમાં શુભ થશે. અહુમેન
રાજાને એ સ્પષ્ટ તો જણાવ્યું નહીં હતી પરંતુ હમણાં
હોય જે બન્યું છે તે કહું છું તે સાંભળો. જ્યારે સુલ-
તાન રાજા તે મુલ્કમાં ગયા ત્યારે દોઢ રાજાના નો-
કરે ફકિરનું પાણીનું કામ (ફકિર) ને તીર્થમાં પી-
ધું. [illegible] ને કર્યા પછી [illegible] દુષિત થયુ-
[illegible] માટે કોઈ બ્રાહ્મણ ત્યાં આ-
વ્યા. તીર્થનું [illegible] જળ કંઇક તે બ્રાહ્મણ કોપના-
[illegible] અને પાત્ર [illegible] કરવામાં આવ્યો હતો
અને ત્યાં બીજા [illegible] મુનિઓ વાસ કરતા
હતા ત્યાં તે [illegible] અને તે વાસ માહેશ્વર નામનો
[illegible] વાસ કરતા મુનિઓને
આહારી [illegible] મુનિના [illegible] સમૂ
હથી તે [illegible] કિલ્લો રચવા-
માં આવ્યો [illegible] મુજબ પછીથી તે
કિલ્લો [illegible] આગસ
બારણું હતું નહીં અને [illegible] છતરવા માટે
તે બ્રાહ્મણે એક [illegible] સુધી [illegible]
તે લોકોએ ને શબ્દ [illegible] કે આ શબ્દ કોય
રાજપુતોના છે. [illegible] રાજા સુલતાનને
યુદ્ધ કરવાનો નિશ્ચય [illegible] તૈયાર થયેલો
રાજા શબ્દના માર્ગે ઉપર [illegible] આગળ [illegible] તો

હતું અને મેં જ તે બ્રાહ્મણના સર્વ ગુણ તથા અવગુણો જા-
ણ્યા હતા અને તે વખતે મેં કહ્યું હતું કે હે રાજઓમાં
એક આ બ્રાહ્મણને મેળાપ આપવાથી કાંઈક બીજું થશે.
પરંતુ હે દેશના રાજા પરિણામમાં શુભ થશે. ખડ્ગસેન
રાજાને મેં સ્પષ્ટ તે બિના કહી નહીં હતી પરંતુ હમણાં
જો જે બન્યું છે તે કહું છું તે સાંભળો. જ્યારે સુજ-
નસેન રાજા તે સુખિરમા ગયા ત્યારે કોઈક રાજાના નો-
કરે રુધિરવાળું પેલાનું શબ (કલેવર) તે તીર્થમાં ફેં-
ક્યું. વિચાર વિનાના તે કર્મથી જળ સઘળું દૂષિત થયું-
આશરા વખતમાં જળ લેવા માટે કોઈ બ્રાહ્મણ ત્યાં આ-
વ્યા. તીર્થનું દૂષિત થયેલું જળ જોઈ તે બ્રાહ્મણ ક્રોધવા-
ળા થયા અને પાછા જ્યાં યજ્ઞ કરવામાં આવતો હતો
અને જ્યાં બીજા પણ તપોબળવાળા મુનિઓ યજ્ઞ કરતા
હતા ત્યાં તે ચાલતા ગયા અને તે યજ્ઞ માહેશ્વર નામનો
સો વર્ષ પર્યંતનો છે જેને તે વખતે યજ્ઞ કરતા મુનિઓને
આહારી નહિં થયા હતા. ક્રોધયુક્ત મુનિના તપોબળ સમૂ-
હથી તે વખતે ચાર કાનનો સોનાનો એક કિલ્લો રચવા-
માં આવ્યો. હે પુત્ર ! ત્યારપછી તે બ્રાહ્મણે યજ્ઞભૂમીમાં તે
કિલ્લો બનાવ્યો અને તે કિલ્લાને એક પણ દરવાજો અથવા
બારણું હતું નહીં અને તે વખતે રાજાને છેતરવા માટે
તે બ્રાહ્મણે એક મોહોટો શબ્દ કર્યો. યુદ્ધની ઇચ્છાવાળા
તે લોકોએ તે શબ્દ સાંભળતા જાણ્યું કે આ શબ્દ કોઈ
શત્રુજનોનો છે. માયાથી મોહને પામી રાજા સુજનસેને
યુદ્ધ કરવાનો નિશ્ચય કર્યો. પ્રધાન સહિત તૈયાર થયેલો
રાજા શબ્દના માર્ગ ઉપર ગયો આગળ જઈ જોયું તો

એક વરસ સંપૂર્ણ થતાં શિવાએ મેરલો શિવ કૈલાસમાં
આણ્યો ત્યારે તે શિવાને હર્ષથી પગમાં પડીને પ્રાર્થ-
ના કરી તે આશીર્વાદ આપ્યો કે પ્રધાન સહિત તું
અક્ષયપુરી ઇચ્છા પ્રાપ્ત થા. વૈશાખ માસની પુનમની
દિવસે તેજ રવિના બુધવારે થયો ત્યારે મેરલા આહુ-
ત્યે તે બુલનમેન રાજા પ્રધાન સહિત અક્ષયપુરીને પ્રાપ્ત
થયો છે. હવે ત્યારે પછી મેરલિંગો દેવપુર બુધવા-
રાદિક માસના શુભ પક્ષની એકાદશીના શુભ દિવસે પ્ર-
ગટ થશે અને બાર વર્ષ પૂર્ણ થશે ત્યારે શિવજી પ્રસન્ન
થશે અને શિવજીની કૃપાથી પાછું તે વખતે મનુષ્યપણું
પ્રાપ્ત થશે. આજે કોઈ એ રાજાને માટે માહારે કહેવાનું
હતું તે મે કહ્યું અને પ્રથમ પણ મે કહેવાનું હતું જ
વે એ આગળ ઉપર કહીશું કાંઈ હતું તું તે સાંભળ. પ-
ટ્ટણ રાજાનો કનિષ્ઠ બાહુ ભાનુમંતનો પૌત્ર દશરથ ના-
[illegible]
સનિ તું પણ હંસથી [illegible] સહિત ન્યાય પ્રમાણે
ધર્મથી અનિવર્તનપણુંને પ્રાપ્ત થા અને છ મહીનાના મં-
ત્રથી દેવ શંકરની ઉપાસના કર કૈલાસના સ્વામી શિવ-
જીને પ્રસન્ન કર એ શિવજી તાહરા સર્વ સિદ્ધ કરશે ત્યારે
અગ્નિના મધ્યમાં શિવજી પ્રગટ થશે ત્યારે સર્વ જનોને
દેખતાં કહેશે અને આ પ્રમાણે આજ્ઞા કરશે કે પ્રધાન સ-
હિત તમે દેવ થાઓ અને ક્ષત્રિયના ધર્મનો તમો ત્યાગ
કરો. વળી રાજાને કહેશે કે તું એ દેવગણોનો પ્રવર્તક આ
પૃથ્વીમાં પુરુષ થા. અને વજ્રભૂમિમાંથી તું ઉત્પન્ન થયો
માટે તું મારક એવું તાહારે નામ ધારણ કરજે [illegible]

હે દેવિ તું હમણાં બીજા સ્ત્રીગણ સાથે આ ભવનમાં રહી જગન્નાથને પ્રસન્ન કર. તાહારો સ્વામી સર્વે પ્રધાન સહિત પાછો આવશે. આ પ્રમાણે રાજપત્નીને મુનિ કહી પોતાની ઇચ્છા આવે ત્યાં જનારા એહેવા તે ઋષિ ત્યાંથી ચાલ્યા ગયા. બ્રાહ્મણનાં ઇંદ્ર તે ઋષિનું સર્વ આવું વચન સાંભળી જરાક હસને ગોઢ વિચાર કરવા લાગી કે જે દૈવે વિચાર્યું હશે તે થશે. રાણી પોતાના ભાઇને કેહેવા લાગી હે ભાઇ રાજ્ય સિંહાસન ઉપર હે માહારા નાહાના ભાઇ પુત્રને અભિષેક કરો. એહેનનાદિનની ઇચ્છા કરનારો તે જયંત રાજા સારા દિવસે દડધર નામના તે રાજપુત્રને રાજ્યસિંહાસન ઉપર સ્થાપન કરવા તત્પર થયો. ત્યારપછી થોડો વખત જયંત રાજા ત્યાં રહી સર્વ રાજ્યનો ભાર તે દડધર રાજા ઉપર રાખી તથા મંત્રિ વર્ગને દાન માફક પોતપોતાના સ્થાને સ્થાપન કરી જયંત રાજા પોતાની બેહેનને કેહેવા લાગ્યો કે હવે મને માહારો દેશમાં જવાની તૂ [illegible] ને આ વાત ગમતી હોય તો હવે હું [illegible] રાખુ છું. માહારા [illegible] બોલી કેહેવા લાગી [illegible] મુખથી [illegible] અને પિતાજીને પ્રસન્ન કરવા [illegible] આ [illegible] તથા જોયુ તે આ માહારા [illegible] મુખથી તથા સ્વામીથી [illegible] અને બીજી સ્ત્રિઓ સાથે તે વખતની [illegible] માહારા સ્વામીના આવવાની ઇચ્છાથી આજ [illegible] માટે હું તાત [illegible]

ભિની થઇ નાના પ્રકારનાં દુઃખને ભોગવનારી, ૐમેત છ અક્ષરના શિવ મંત્રનો જપ કરનારી, શિવ ધ્યાનનું ચિ-ત્તમાં ચિંતન કરનારી જે જે સુખ લાયક છે તેઓનું સર્વ ભોગોનો ત્યાગ કરનારી, ઇંદ્રિય, શ્વાસને નિયમમાં રાખ-નારી, ભર્તાના આગમન (આવવું)ની ઇચ્છાવાળી, પાર્વતી પતિને પ્રસન્ન કરવાના મનવાળી, સર્વ ભાવથી તે ભામિની (સ્ત્રી) મૌનવ્રત ધારણ કરી શુભવ્રતનું પાલન કરતી આ પ્રમાણે જપ કરવા લાગી. દીન થયેલી, મલિન જટાવાળી, પદ્માસન ઉપર બેઠેલી એ રાણી બાર વર્ષ પર્યંત શિવજીને પ્રસન્ન કરવા તત્પર થઇ. પ્રાણિયોને વરદાન દેનારા, સ-ર્વના સ્વામિ, તપશ્ચર્યાના પરમ ગુરૂ રાણીનું ઉગ્ર તપ જોઇને કૃપાળુની માળાવાળા ચંદ્રશેખર શિવજી રાણી પાસે પ્રકટ થયા. બીજી સ્ત્રિયો સહિત દેવી રાણી જલદી ઉઠી વિનયથી પ્રણામ કરી આનંદને પ્રાપ્ત થયેલી કંપવાળી ગદગદકંઠથી હાથ જોડી આ પ્રમાણે મધુર બોલી. લોક-પાલોને વંદન કરવા લાયક, દેવનાદેવ, ઇશ્વર, પ્રજાપાલક અને પન્નગ (સર્પ) ને સેવવા લાયક હે પુરારિ! (શિવજી) આપને હું પ્રણામ કરૂં છું આપ કેમ મારી દ્રષ્ટિના માર્ગમાં પ્રકટ થયા હું આપની દાસી અને જાતિથી સ્ત્રી નિરંતર મનમા આવે ત્યાં ફરનારી, ખરાબ મનવાળી, દુષ્ટ ભાવ યુક્ત આપની હું સેવક છુ. હે દયાના સાગર, હે પ્રભુ દીનબંધો, હે પાર્વતીના સ્વામી મારૂં પાલન કેમ કરવું છે તે આપ કહો. આ પ્રમાણે પ્રસન્ન મનવાળા દયાવાળા શિવજી થઇ સ્ત્રી સમુદાયને હર્ષને ઉત્પન્ન કરતાં સર્વને પોતપોતાના સ્વામીનું વરદાન દેવા લાગ્યા. રાણી

અધ્યાય ૧૨ મો.

इदानींकथयिष्येहं राजपुत्रस्यतेकथां ॥
यथाऽमभूर्तदेहंतु तत्काशर्वेणजीवितम् ॥ १ ॥

ભગરામ કહે છે કે હે નૃસિંહદાસજી હવે હું તમને રાજપુત્રની કથા કહું તે સાંભળો. પથ્થરરૂપ થયેલા દેહનો લાભ કરી શિવજીએ તે રાજપુત્રને જેમ જીવતો કર્યો તે કથા કહું તે સાંભળો. તે ૭ ઋષિયો મહાત્માઓએ પરસ્પર સો વર્ષ પર્યંત જ્યારે યજ્ઞ કર્યો ત્યારે તેના યજ્ઞમાં શિવજી દેવ પ્રકટ થયા અને પાર્વતીજી સહિત શિવજી પોતાના આત્માને દેખાડવા લાગ્યા એટલે ઋષિયો ઉભા થઇ હાથ જોડી જુદા જુદા પ્રકારથી સ્તુતિ કરવા લાગ્યા. પરાશર નામના ઋષિ શિવજીની સ્તુતિ કરે છે કે આપનો અંત યા મધ્ય અથવા ઉત્પત્તિ નથી તેમજ કાળથી થએલો ગુણ અથવા અગુણ પણ નથી જ્ઞાનના સ્થાનરૂપ તેજોમય નિરંજન આપ મનુષ્યોને યમ નેત્રથી કેવળ ભક્તિએ કરીને પ્રાપ્ત થાઓ છો હે દેવ! આપના સ્વરૂપને દેવતાઓ પણ પ્રાપ્ત થઇ શકતા નથી ત્યારે મ્હારા જેવા તુચ્છ જીવ કેમ પ્રાપ્ત થાય? હે દયાળુ! અમારા નેત્રના વિષયરૂપ આપ થયા માટે આજે અમારી દાસ પર ઉપર મોહોટી દયા થઇ દધીચિ ઋષિ હવે શિવજીની સ્તુતિ કરે છે કે હમેશ શાન્ત રહેનારનું એક શરણ સ્થાનરૂપ, પ્રાણીમાત્રનું ઠેકાણું, પાર્વતીજીનું ભાજન (આભરણ) સર્પના પરરૂપ, નાગેંદ્રના હારથી વિટાએલા, જ્ઞાનના સ્થાનો, ભસ્મો લગાવનારાઓનું આદિ શરીર, કૈલાસ

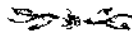
રૂપ આહાર (ચરૂ) ના મધુ ભક્તોને અભય આપનારા, દેવોના ગુરૂ. દેવોમાં મોહોટા દેવ શંકરને પ્રણામ કરૂંછું, ગૌતમ ઋષિ શિવજીની સ્તુતિ કરે છે કે હે પાર્વતીજીના પ્રાણવલ્લભ! હે દેવોના ઇશ! આપને વારંવાર નમસ્કાર છે. હે કૃપાળો આપ કૃપા કરીને અમારી દૃષ્ટિ ગોચર થયા છો આજ અમારો યજ્ઞ સફળ થયો કે આપ પધાર્યા હે દેવ! મો વંદ થયા આજ સર્વ યજ્ઞક્રિયા સફળ થઇ. અત્રિક ઋષિ શિવજીની સ્તુતિ કરે છે કે પોતાની જટામાં ગંગા નદીને ધારણ કરનારા, કપાળમાં ચંદ્રને રિવસારનારા, વિષ (ઝેર) ના પાત્રરૂપ સર્પને અંગીકાર કરનારા, દેવ અને દૈત્યે સ્તુતિ કરાએલા તથા સમસ્ત ગન્ધ્રવો તથા એક ઋષિજનોએ વખાણેલા, અભય વરને આપનારા, ભક્તનુ શરણુ સ્થાન સર્વેને સેવવા લાયક શંકર દેવને હું પ્રણામ કરૂં છું નિરંતર ધ્યાનમાં ચિત્ત રાખનારા, ગુણના ભંડાર, તર નામની ગુફાને ધારણ કરનારા, શાંત સ્વરૂપી નેત્રો વંચિનારા, પદ્માસન ઉપર બેઠેલા ત્રણ નેત્રને ધારણ કરનારા, દેવ સમુહવડે સ્તુતિ કરાએલા, કૈલાસમાં વડની છાયારૂપ છત્રવાળા, યોગીજનોમાં રૂદ્ર, ટની ઉપર બિરાજનારા સર્વે શિવ ધ્યાન કરવા લાયક છે. હનુમાન નામના ઋષિ શિવજીની સ્તુતિ કરેછે. હે દયાવાળા, શાંત નેત્રવાળા શરણાગતને, દિવ્યમાં ત્રપણા ચિન્હવાળા, સૂર્ય તથા અગ્નિના રૂપોની સ્તુતિ કરવા લાયક. ગૌરી સહિત આપને અમારો નમસ્કાર છે. દયાની આકૃતિરૂપ, કપાળની માળાવાળા, જટાને ધારણ કરનારા, આદિગ નામના હાથીઆનો ચામડ ગ્રહનારા, ત્રણ નેત્ર;

વાળા, કારેણના કારણરૂપ આપને અમારો નમસ્કાર છે. હવે સારાસુર નામના ઋષિ શિવજીની સ્તુતિ કરે છે કે દેવતાઓમાં શ્રેષ્ઠ, તેજસ્વિયોને તેજ આપનારા, જ્ઞાનાગાર, ભૂત સમુદાયના પતિ, સર્વને સ્તુતિ કરવા લાયક આપને અમે વારંવાર નમસ્કાર કરિયે છીયે. દીન જનોના એક નાથ, જગતને ઉત્પન્ન કરનારા, દેવોને વરદાન દેનારા આપનીજ માયાયે કરીને ભ્રાન્તિ પેદા થયેલી છે માટે હે સુખનાનાથ આપ પ્રસન્ન થાઓ, આપને પ્રણામ છે. આ પ્રમાણે સ્તુતિ કરાયના શિવજી ગ[illegible] બ્રાહ્મણોને કેહેવા લા-ગ્યા. હે બ્રાહ્મણો તમારી તપસ્યર્યાથી હું પ્રસન્ન થયેલું માટે ઇચ્છિત વરદાન માગો આ પ્રમાણે શિવજીયે ક-હેલુ વચન સાભળી મ[illegible] બ્રાહ્મણો હાથ જોડી મનમાં હ-રખેલુ આવુ વચન કેહેવા લાગ્યા હે શકર આપના ચરણમા સર્વસંગ અમારી ભક્તિ થાય અને ત્રૈલોક્યમાં અમે સ્વચ્છદ [illegible] પવિત્ર મહદાસ્પદને કરનારા શિવજી તેમ થશે એમ કહી [illegible] પ્રાપ્ત થયા ત્યારે પથ્થરના દેહવાળા મનુષ્ય મસ્તકે જોડી [illegible] શિવજીને કેહેવા લાગ્યા. હે ભગવન [illegible] રૂપ [illegible] સમુદાય ઉ-પરે કૃપા [illegible] સારી નજરથી શિવજીયે સર્વ મનુષ્યગણને [illegible] તે લોકો હરખી મસ્તકે કરી [illegible] લાગ્યા અને પશુભૂમીનાથી [illegible] સુગાવગંગાને જોઇ શકર કહેવા લાગ્યા [illegible] વડપણુ મળી સાથે તને પ્રાપ્ત થશે [illegible] કરી દૈન્ય (ક.ઘ્રીતા) ની ફક્તિનુ આસન્ન કરીને દેવતાના [illegible]

તમારા સ્વામીને જુઓ. આ પ્રમાણે બાલકોનું વચન સાંભળી એકદમ તે મગધ નામક બ્રાહ્મણ સર્વને વંદન કરી ખડેખ શેહેર પ્રત્યે રવાના થયો. જલદી મેનતને લીધે રાજા કાંઈ ઉત્તમ ગમ્યાના ભવન પ્રત્યે આવી પોહોચ્યો.

श्रुत्वापितावयमहत्नाद्विजानमो ।
ननामसर्वानभयर्यापुरोत्तमम ॥
अतीत्यमार्गत्वरयाजिनश्रम ।
म्तत्रागमद्राजगृहंसुशोभनं ॥ २२ ॥

ઇતિ શ્રી મહેશ્વરી (મેશરી) સતની કથાનો મમ રામ વસિષ્ઠદામના મહાદમાનો બારમો અધ્યાય સંપૂર્ણ.

અધ્યાય ૧૩ મો.

सर्वमीतियुतानार्यो वस्त्रालंकारभूषिताः ॥
व्यतिष्ठन्राजभुवने कांक्षमाणा पतीन्दिन ॥

સુગનનેન રાજાના આવવાને દિવસે રાજભવને સર્વ સ્ત્રિયો પ્રીતિ યુક્ત થઇ ઉત્તમ વસ્ત્ર અને આભૂષણ ધારણ કરી પોત પોતાના પતિની વાટ જોતાંથું શોભા લાગિયો. સવારમાં તે દિવસે રાજાઓમાં શ્રેષ્ટ જય રાજા પણ શેહેરમાં આવી પોહોચ્યા. પોતાની બેહેનના ચરણ પકડ (નનુ ડોગળયા) ના મસ્તકથી પ્રેમ પૂર્વક આવી પ્રણામ કર્યા. બેહેન મનમાંની ચડાવી આનંદ

…સ્વામીને મૂર્છા પ્રાપ્ત થઇ… આ પ્રમાણે
એમણે મહારાણી… સાંભળી… આવેલા કર્મ આઇક
આદિ વચન મહારાણીનાં સાંભળી… મોટા
દુખવાળા થઇ. સહોદર (ભાઇ) પુત્ર બાંધવો પ્રધાન
મિત્રો સહિત સર્વે મોટો આક્રંદ કરીને પ્રાપ્ત થયાં. પતિ
પાસે જવાની ઇચ્છાવાળી રાણી ગની પોતાના ભાઇને અને
પુત્ર બાંધવોને કહેવા લાગી કે સૈન્ય તથા વાહનો સહિત
પ્રધાન મિત્રો સાથે મહારા વાહન તૈયાર કરો. તેજ વ…
અને મહારાણીનો હુકમ થતાંજ ગાડી રથ વિગેરે વાહનો
તૈયાર કરવામાં આવ્યા. જલદી રાજ્યભવનમાં થકી મિત્રો
સાથે આ વાહનોમાં બાઇ… નિરાગ્રહ એવા શબ્દો થવામાં
આવ્યાં. ઉત્તમ બ્રાહ્મણોને સાથે લઇ બીજી મિત્રો સહિત
મહારાણી રાધી… (… વિગેરેમાં) બેઠી. પુત્ર…
અને ભાઇ સહિત તથા નોકરોના અનેક મહત્વો સાથે સા…
શહેરથી બહાર નીકળી પોતાના સ્વામી ચરણમાજ મિ…
ચિત્ત રાખનારી…ના સદુદયથી સાથે રહેલા રસ્તો ઉલ્લ…
જે ઠેકાણે …… ચન્દ્રમા સુવર્ણસેન રહ્યા છે…
સ્નેહની વિશ્રામ ભૂમિમાં … રાણી આવી પહોંચી

अतीत्यमार्गंजनदुर्गमंमना ।
प्रभोःपदाब्जंकृताचित्तवृत्तिः ॥
तत्रागमत्संलाविशालभूमौ ।
नाथःस्थितोयत्रपुनर्नाशपादयोः ॥१०

ઇતિશ્રી માઇધરીય (મેસરી સંબંધી) કથાનો…
રામ નૃસિંહદાસના સંવાદમાનો તેરમો અધ્યાય સ…

સદિન આ વચન સાંભળી લોહાગેલ નામના તે શ્રે-
સર્વ સ્ત્રિયો સદિન સ્નાન કરવા લાગી. ત્યારે બ્રાહ્મણે
સ્ત્રિઓને ઉપદેશ કરવા લાગ્યા કે પૂર્ણ માહ્ર પોતપોતાના
સ્વામિની ભક્તિ હવે સેવા કરો ત્યારે વણિક તે સુજન
તેને મુનિ મંડળને જણાવ્યું કે હે ઋષિયો અમને ગુરૂઓ
આપો એટલે હે દેવ અમે અમારા દેશમાં જઈએ ત્યારે
પોતાના તેજથી પેદા થએલા ૭ બ્રાહ્મણોને ગુરૂ તરીકે કરવા
માટે તે ઋષિયોએ તેમને આપ્યા તે તે સંજ્ઞાને પ્રાપ્ત
થએલા તે બ્રાહ્મણો દેશપતિ તે રાજાના તથા વૈશ્ય મંડળના
ગુરૂ તરિકે થયા તેમાં પરાશરથી પારીક નામનો બ્રાહ્મણ
ગુરૂ થયો દધીચી ઋષિથી દાહમો નામનો બ્રાહ્મણ પુ
રોહિત (ગોર) થયો ગૌતમ ઋષિથી આદિગોડ નામનો
બ્રાહ્મણ ગુરૂ તરીકે થયો ભાર્ગવ નામના ઋષિથી ખં
ડેલવાલ નામનો બ્રાહ્મણ ગુરૂ તરીકે થયો. સુરાસુર ના-
મના ઋષિથી સારસ્વત નામના બ્રાહ્મણ ગુરૂ થયો. અને
શુકમાર્ગ ઋષિથી શુકસાવ નામનો બ્રાહ્મણ ગુરૂ તરી
થયો. આ પ્રમાણે ૭ ઋષિઓ દ્વારાથી પેદા થએલા ૬
બ્રાહ્મણો વૈશ્યોના ગુરૂઓ થયા ત્યાર પછી સર્વ વૈશ્યે
પોતાના ગુરૂ તરીકે બ્રાહ્મણોને સાથે લઇ ઋષિયોને નમ-
સ્કાર કરી પ્રદક્ષિણા કરી દંડવત્ સાષ્ટાંગથી પ્રણામ કરવા
લાગ્યા. શેહેરમાં મોકલવાની ઇચ્છાથી સર્વ ઋષિયો આ-
શીર્વાદ દેવા લાગ્યા. અને તે સમે શંખ તુરી નગારાં પણ-
વ[1] અને ગોમુખ[2] નામના શબ્દો સાથે તથા નાના પ્રકા

---

૧ પણવ એક જાતનું વાજું ૨ ગોમુખ એક
જાતનું ગાયના મુખ જેવું વાજું

कथंचिदपूर्ववद्यागकेंद्र ।
तथैवसर्वंकथितंतवाग्रे ॥ २७ ॥

ઇતિશ્રી માહેશ્વરીય (મેવાડી સંબંધી) કથાનો મમેગામ નૃસિંહદાસના સંવાદમાંનો ચૌદમો અધ્યાય સંપૂર્ણ.

અધ્યાય ૧૫ મો.

येषांवंशेसम्भूतोहं गाथानिर्माणकःकविः ॥
तेषांनामान्यथोवक्ष्ये सर्वेषामादितःक्रमात् ॥१॥

ગ્રંથકાર કહે છે કે જેના વંશમાં કથાને બનાવનારો હું કવિ થયો છું તેઓના નામો આરંભથી તથા ક્રમપૂર્વક જણાવું છું. ચાંડકના વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલો મૌક્તિરતાન છે બીજું ઉપનામ જેનું એહેવો સર્વગુણવાન તથા શ્રીમાન હરિદાસ નામનો કોઈ પુરૂષ પૂર્વે થયો હતો. તેના પુત્ર એક તેજસ્વી ગોપાળદાસ નામનો પ્રસિદ્ધ થયો તેનો પુત્ર મોહોટો ઉદાર શ્રી ગોવર્ધનદાસ નામનો થયો. અને તેનો ગોવિંદદાસ નામનો પુત્ર થયો, તેનો પચાયન નામનો પુત્ર થયો, તેનો સમર્થ પુત્ર પરમાનંદદાસ નામનો થયો. તેનો પુત્ર ત્રિલોકચંદ્ર નામનો વિખ્યાત થયો, તેનો પુત્ર માહાદુનિ નામનો થયો, તેનો ગોરધદાસ, તેનો મંગન નામનો, તેનો ગુણીનો ભંડાર ગદાધરદાસ નામનો પુત્ર અને તેનો પુત્ર સર્વ દેશમાં પ્રસિદ્ધ રામરામ નામનો પુત્ર થયો. તેના કરોડીમલ ગુણવાન્ તથા ધર્મવાન્ પુત્ર થયો. અને

તેના સદ્‌ગુણવાળા ત્રણ પુત્રો થયા. તેમાં જ્યેષ્ઠ (મોટો-
રો) કલ્યાણ નામનો વચલો સેવારામ નામનો અને ક-
નિષ્ઠ શોભારામ નામનો ધીમાન્ પુત્ર થયો તેમાં શોભા-
રામના બે પુત્ર પિતાની ભક્તિ કરનારા થયા. તેમાં નંદ-
લાલ નામનો જ્યેષ્ઠ તથા કનિષ્ઠ ગ્રંથકાર કહું છઉં કે આ
હાલે હાલ શ્રી છબીલદાસ નામના ગુરૂભક્તિ પરાયણ
થયા. અને તેના પુત્ર પાંચ થયા તેમા શ્રી નૃસિંહદાસ
નામનો મોહોટો જેઓ આદ્ય પિતા તરીકે થાય છે. જે-
ઓ સર્વ સદ્‌ગુણવાળા તથા પુત્રપૌત્રના સુખથી સંપન્ન
ધર્મ નીતિને જાણનારા. રાજાના આશ્રિતોની સેવા કર-
નારા, ગુરૂભક્તિમાં આસક્ત, વંશનું પાલન કરનારા, અને
દેશમાં પ્રસિદ્ધ, ધર્માત્મા દયાની આકૃતિરૂપ પાંચ ભાઈમાં
મોહોટા ભાઈ હતા. જેમના ચાર ભાઈઓમાં એક ત્રિભુવન-
દાસ, દેવરાજ, મદનરામ, અને ચોથા રામજી તેમા સ-
ર્વથી જ્યેષ્ઠ આદ્યના પિતાના ઘરમા બે પુત્ર થયા. તેમા
જ્યેષ્ઠ હું ગ્રંથકાર કહું છું કે મગનલાલ નામના ધારક અને
કનિષ્ઠ બળદેવ જેઓ સર્વ ભાઈઓને સુખ આપનારા છે.
આ પ્રમાણે વાગનું કહેલું વૃત્તાંત છે એમ જાણી અને
કહેવામાં આવતું નમે દેવજીભાઈ માહેશ્વરી (નેસરી) ક-
ચ્છને જણાવ્યા એટલે વિનતિ આગ્રહથી તેમની સમસ્ત આ
રચના કરવામાં આવી. જેમ પ્રાકૃત ભાષામાં ગમરાજકવે
કથા કરી તે પ્રમાણે એ સર્વ કથા સંસ્કૃતમાંથી વિચાર
પૂર્વક કરી છે. શ્રી વલ્લભાચાર્યજીના ચરણકમળની દયાથી
મોતીની માફક શબ્દ સમુદાય એકઠા કરી આ કથારૂપ
દેશભાષામાં રચવામાં આવી છે અને મગનલાલ નામના

ગ્રંથકારે સુખને આપનારી ધામની પ્રસન્નતા માટે પૂર્વ પુરૂષોના ચરિત્રવાળી અને રસવાળી અંતર વિનાની ધારણ કરવા માટે આ કથારૂપ મુક્તામાળા રચેલી છે. આ ઉત્તમ કથા જે અનાજ, પ્રજા, અને દ્રવ્યને વધારનારી, શ્રીમહેશ્વરની કૃપાને અપાવનારી છે, તેનો નિત્ય પાઠ કરનારો મનુષ્ય સકળ પાપ રહિત થઇ મોક્ષરૂપ સિદ્ધિને પ્રાપ્ત થાય છે.

धान्यपुत्रवसुवृद्धिकारिणी ।
श्री महेश्वर कृपा प्रदायिनी ॥
यः पठेदिह कथा मनुत्तमां ।
मोक्ष सिद्धि मनघः समभुने ॥ २१ ॥

ઇતિ શ્રી માહેશ્વરીય (મેશરી સંબંધી) કથાનો મસરામ વસિષ્ઠદાસના સંવાદમાંનો [illegible] વર્ણન નામનો પંદરમો અધ્યાય સંપૂર્ણ

નમ્બર	બાપ	મુળ ડુગ.	મૂળ પુરૂષ	ગુરૂ	માતા.
૧	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible] ઓઝા.	સેવત્મા.
૨	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	અમર.
૩	[illegible]		[illegible]	[illegible]	ઓગુ
૪	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ચામુંડા.
૫	[illegible]		[illegible]	[illegible]	પાદાવ
૬	[illegible]		[illegible]	ગુજરગૌડ	ચાનણુ.
૭	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ગુજરગૌડ	ખુદવર
૮	[illegible]	„	[illegible]	સારસ્વત	સચાવ.
૯	[illegible]		[illegible]	દાહીમ.	આશાપુરી
૧૦	[illegible]	„	[illegible]	પારીક.	નૌસલ.
૧૧	તોશનીવાલ	„	તેજપાલ	દાહીમ.	પુરવર.
૧૨	સંકાળુ.	„	હરખુ.	ગુજરગૌડ.	બિરવંત.
૧૩	આડક.	„	ચંદિમ.	પલીવાલ.	આશાપુરી

૧૪	ડાભલા.	૩૭૪ ટી.	[illegible]	પાટીદ.	[illegible]
૧૫	કરેવા	,,	[illegible]	પાટીદાર.	[illegible]
૧૬	ભાંડારી	,,	[illegible]	પાટીદ	[illegible]
૧૭	[illegible]	,,	[illegible]	[illegible]	[illegible]
૧૮	[illegible]	૧૯૩	[illegible]	[illegible]	[illegible]
૧૯	[illegible]	૨૦૧	[illegible]	પાટીદ.	[illegible]
૨૦	[illegible]	૫ ૧૯.	[illegible]	પાટીદ	[illegible]
૨૧	[illegible]		[illegible]	[illegible]	[illegible]
૨૨	[illegible]	,	[illegible]	[illegible]	[illegible]
૨૩	[illegible]		[illegible]	[illegible]	[illegible]
૨૪	[illegible]	,	[illegible]	[illegible]	[illegible]
૨૫	[illegible]	,	[illegible]	[illegible]	[illegible]
૨૬	[illegible]		[illegible]	[illegible]	[illegible]
૨૭	[illegible]	,	[illegible]	[illegible]	[illegible]
૨૮	[illegible]	,	[illegible]	[illegible]	[illegible]
૨૯	[illegible]	,	[illegible]	પાટીદ.	[illegible]
૩૦	[illegible]	,,	[illegible]	[illegible]	[illegible]
૩૧	[illegible]	,	[illegible]	[illegible]	[illegible]

નંબર	નામ	મુળ કુળ	મૂળ પુરૂષ.	ગુરૂ.	માતા.
૬૩	[illegible]	બાની	અગ્રસેન	સ બેવાલ.	ઐસાઈ.
૬૪	નવલખા	[illegible]	નવલનન	દાઇગ.	પાદાય.
૬૫	[illegible]		[illegible]	દાઇમ.	ગાયલ.
૬૬	[illegible]	"	[illegible]	પારીક.	સિસણાય.
૬૭	[illegible]	[illegible]	[illegible]	પારીક	પાદાય.
૬૮	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ગુજરગૌડ.	ચામુંડા.
૬૯	[illegible]	[illegible]	[illegible]	દાઇમ.	શીકન.
૭૦	[illegible]		[illegible]	પલ્લીવાલ.	ધરજલ.
૭૧	[illegible]		[illegible]	દાઇમ.	નવાસણ.
૭૨	[illegible]	[illegible]	[illegible]	દાઇગ.	ચામુંડા.

નંબર.	આપ.	નખની સંખ્યા	નખ નામ.
૧	માની	૫	૧ માની ૨ સુરગ ૩ નુગુમ ૪ કોઠારી. ૫ ભાનોત.
૨	સામાણી	૧૨	૧ [illegible] ૨ [illegible] ૩ ધારાણી ૪ માનાણી. ૫ સુરાદ. ૬ [illegible] ૭ [illegible] ૮ [illegible] ૯ ગ્રાંગોપોતા. ૧૦ બાલે- ૫ [illegible] ૧૧ [illegible] ૧૨ [illegible].
૩	[illegible]	૩	૧ [illegible] ૨ [illegible] ૩ [illegible]
૪	[illegible]	૩	૧ [illegible] ૨ [illegible] ૩ લાહોરી
૫	[illegible]	૨	૧ [illegible] ૨ [illegible]
૬	[illegible]	૨	૧ [illegible] ૨ [illegible]
૭	નોતના	૪	૧ [illegible] ૨ [illegible] ૩ નોતડા ૪ બડકા.
૮	સારેલા	૧૦	૧ [illegible] ૨ પટવા ૩ નાગડા. ૪ બદલુકા. ૫ ચૌધરી. ૬ [illegible] ૭ ધાદલા. ૮ ખડ. ૯ સેઠ. ૧૦ ઠેલા.
૯	તાપડિયા.	૨	૧ નેલા ૨ સુગરેડ.
૧૦	અજમેરા	૯	૧ માણિકથા. ૨ ડેડા. ૩ નોસધા. ૪ વિનાયકા. ૫ ઘોસેસધા.

નંબર.	ખાંપ.	[illegible]	નખ નામ.
૨૭	પન્વાલ	૦	
૨૮	રાંકી	૧૦૦	૧ માવાણી ૨ ખરગ્રાવ ૩ કેરાણી ૪ ધનગ્રાવત. ૫ મોહતા. ૬ ખાનાણી ૭ બાનાવત ૮ નામગ્ગેહોત. ૯ દેવગઢાણી. ૧૦ બાગચ્ગેહોત. ૧૧ ગરનાણી. ૧૨ દબ્બાણી. ૧૩ ગુખાણી. ૧૪ જડનાણી ૧૫ બુરનાણી ૧૬ મસાણી. ૧૭ ગાગાણી. ૧૮ [illegible] ૧૯ [illegible] ૨૦ મોહતા ૨૧ કર્મગ્રહોત. ૨૨ [illegible] ૨૩ [illegible] ૨૪ લખાણી. ૨૫ સાંવનાણી ૨૬ [illegible] ૨૭ [illegible] ૨૮ બાકુશાણી. ૨૯ નાપાણી. ૩૦ [illegible] ૩૧ તીરથાણી ૩૨ પીપાણી. ૩૩ રહાણી. ૩૪ [illegible] ૩૫ [illegible] ૩૬ જિમાણી. ૩૭ કંમગ્રોત. ૩૮ [illegible] ૩૯ લાગાણી. ૪૦ બૈજનરા. ૪૧ ગુવાણી. ૪૨ [illegible] ૪૩ સાલગાણી. ૪૪ દસગ્રાણી. ૪૫ બચ્છાણી. ૪૬ લેખણીયા. ૪૭ બેપા. ૪૮ સાંગાણી. ૪૯ પીસાણી. ૫૦ મડીયા. ૫૧ ગગુરાણી. ૫૨ હુદાવત. ૫૩ ઈંદૂ. ૫૪ [illegible]

... ૪૨ ... ૪૩ ...
... ૪૭ રાય
... ૫૧ મોડાણી-
... થી ન ૫૪
... નાળની નોંધના
... ૫૮ ગડ-
... ૫૫ થી ૬૦ સુધીના
... નોંધ ... છે.)

નંબર	બાપ.	[illegible]	નખ નામ.
	પરમાર /		
૫૪	[illegible]	[illegible]	[illegible] સૂત.
૫૫	[illegible]		[illegible] ૩ સન્ધાણી
૫૬	[illegible]		[illegible] ૪ [illegible] ૫ [illegible]
૫૭	[illegible]	[illegible]	[illegible] ૩ [illegible] ૪ [illegible] ૫ [illegible] [illegible] ૭ [illegible] / [illegible]
૫૮	[illegible]	૫	૧ [illegible] ૨ [illegible] ૩ [illegible] ૪ [illegible] ૫ [illegible]
૫૯	[illegible]	[illegible]	
૬૦	[illegible]	૧૩	૧ [illegible] ૨ [illegible] ૩ [illegible] ૪ [illegible] ૫ [illegible] ૬ [illegible] ૭ [illegible] ૮ [illegible] ૯ [illegible] ૧૦ [illegible] ૧૧ [illegible] ૧૨ [illegible] ૧૩ [illegible]
૬૧	[illegible]	૨	૧ [illegible] ૨ [illegible]
૬૨	[illegible]	૦	
૬૩	[illegible]	૦	

સોપીનું કરવું [illegible] થવું નથી જેની પરીક્ષામે તે [illegible]
[illegible] તેના (કોરાને) પણ ક્ષેત્ર [illegible]
[illegible] ઉપરાંત [illegible]
[illegible] થવાની છે. તે નહરૂં [illegible]
[illegible] બાળકોને શરીરે
[illegible] વારંવાર [illegible]
[illegible] રહેઠાણ બને છે.
[illegible] નકરરાણું આથી
[illegible] થશે નહીં. તેમજ
[illegible] તેના ઉપયો-
[illegible] પાણીવી-
[illegible] ઋતુને અનુ-
[illegible]

મ થતું બંધ પાડવા માટે જ્યારે કોઇ સ્ત્રી દુખાર્ત કે તં-
ગતજ તેને માટે ગુજારો ચાલી શકે તેટલી પોતાની શક્તિ
પ્રમાણે રકમ સારે ઠેકાણે સારા ટ્રસ્ટીઓની દેખરેખ હેઠળ
વ્યાજે મૂકવી તથા ખપ જોગાં વાસણ-કૂસણ તથા રાચ-
રચીલું કાઢી દેવું જ્યાં સુધી બેઉ બને ત્યાં સુધી સુખેથી
ભેગી રહે ન બને તો વ્યાજમાંથી ગુજારો ચલવે કદાપિ
સાસરાની તંગ હાલતને લીધે વ્યાજે મૂકેલી રકમ ટુંકી
હોય તો તેમાં બીજા જરૂરીયાતના દાગીના વેંચીને તથા
પડશાંનો ઓરેજ ઉમેરીને વધારવી અને વળી કેટલાક
દિવસ માવતરને ત્યાં અથવા સાસરામાં રહીને ખાટલા
ભેળા કાઢી નાખવા તેટલા અરસામાં તેટલી મુદતનું વ્યા-
જ મૂળ રકમમાં જમે થઇ તે રકમ વધીને ગુજારો ચ-
લાવી શકે તેવી થાએ તથા જે વિધવા તદન નિરાશ્રિત હોય
તેઓને ગુજારો ચલાવવા માટે 'નિરાશ્રિત વિધવા ફંડ'
ઉભું કરી તેમાંથી આશરો આપવો

બીજી સૂચના એ છે કે કેટલીક સ્ત્રીઓ વિધવા થયાથી
સંપૂર્ણ રડવાના જોગથી ને અપવિત્ર પોષાક વગેરે જેમકે
જરતર કામની ઓઢણીઓ, ચળકતાં, કડાં, બંગડી,
ગુજરી વગેરે પહેરે છે તે [illegible] તેને
બદલે તેથી વધારે કીમતના દાગીનાઓ ડોકમાં પેહેરે
અને કાનમાં તથા હાથમાં પહેરવું બંધ કરે તો અમથાજ
[illegible] રહી [illegible] મોટો [illegible] છે
તેમજ લુગડાં પણ [illegible] પહેરવાનો ચાલ
છે તે સાજ પહેરવાના એ વિચારવાન [illegible]
રમાં જરૂરનું. [illegible]

સંક્ષિપ્ત વિજ્ઞપ્તિ:

[illegible]

वेदना विचारनो अधिकार जतो रहेवाने लीधे स्वधर्मनुं ज्ञान अने आत्मज्ञानपणुं ज्ञान दुर्लभज थइ शके ए निःसंशय छे. ज्यां सुधी वेदोक्त कर्मो निष्काम पणाथी करवामां न आवे त्यां सुधी अंतःकरणनी शुद्धि थाय नही अने अंतःकरणनी शुद्धि न थाय त्यां सुधी आत्मज्ञाननो लाभ पण न थाय ए आवुं शास्त्रोनो सिद्धांत छे आवी स्थितिना मूळरूप उपनयन संस्कारनो अभाव जो के घणी पेढीयो थया प्राप्त थता छे तो पण आपणा आपस्तंब, मनु तथा याज्ञवल्क्य आदि दयालु धर्मशास्त्रकारोना अभिप्राय प्रमाणे वैश्य लोकोथी हजु पण उपनयन संस्कार मेळवी शकाय एवी तक रहेली जोवामां आवे छे तेथी अंतःकरण निरांत थाय अरके छे धर्मशास्त्रकारोए स्पष्ट लख्युं छे के जेओने घणी पेढी थया पण उपनयन संस्कार जतो रह्यो होय तेओथी पण व्रात्यपणानुं अमुक प्रायश्चित करवा पछी उपनयन संस्कार मेळवी शकाय. आथी समग्र वैश्य भाइओने नम्रता पूर्वक विज्ञप्ति करवामां आवे छे के भगवान प्रमाणे आपणा गंडथनुं ए कमल करी, धर्मशास्त्रीओने पूछी धर्मशास्त्रोमां कह्या प्रमाणे उपनयन संस्कार लिये तो आपणने तथा आपणी हावनी अने भक्ति वाली प्रजाने अपूर्व लाभनी प्राप्ति थाय. याज्ञवल्क्यमुनि पोतानी स्मृतिना आचाराध्यायना ११८ मा तथा ११९ मा श्लोकमां कहे छे [1] "यज्ञ, वेदनु अ-

---

१ इज्याध्ययन दानानि वैश्यस्य क्षत्रियस्यच ॥ प्रतिग्रहोऽधिको विप्रे याजना ध्यापने तथा ॥ प्रधानं

અવસ્થાના સંબંધવાળા કારણ શરીરરૂપ ઉપાધિનું અભિમાન ધરાવે છે ત્યારે પ્રાજ્ઞ કહેવાય છે.

શિષ્ય—પાંચ કોશો કયા કયા છે?

ગુરૂ—અન્નમય, પ્રાણમય, મનોમય, વિજ્ઞાનમય અને આનંદમય એ પાંચ કોશો કહેવાય છે.

શિષ્ય—અન્નમય કોશ એટલે શું?

ગુરૂ—અન્નના રસથી ઉત્પન્ન થઇ અને અન્નના રસથી વૃદ્ધિ પામીને અન્નરૂપ પૃથ્વીમાં જે લય પામે છે તે **અન્નમય કોશ** કહેવાય છે. અન્નમય કોશ અને સ્થૂલ શરીર એ બે એકજ છે

શિષ્ય—પ્રાણમય કોશ એટલે શું?

ગુરૂ—પ્રાણ, અપાન, સમાન, વ્યાન તથા ઉદાન એ પાંચ વાયુઓ અને વાણી હાથ, પગ પાયુ તથા ઉપસ્થ એ પાંચ કર્મેંદ્રિયો મળીને **પ્રાણમય કોશ** કહેવાય છે.

શિષ્ય—મનોમય કોશ એટલે શું?

ગુરૂ—એક મન અને શ્રોત્ર, ત્વચા, ચક્ષુ, જિહ્વા તથા ઘ્રાણ એ પાંચ જ્ઞાનેંદ્રિયો એ છ મળીને **મનોમય કોશ** કહેવાય છે

શિષ્ય—વિજ્ઞાનમય કોશ એટલે શું?

ગુરૂ—એક બુદ્ધિ અને શ્રોત્ર આદિ પાંચ જ્ઞાનેંદ્રિયો એ છ મળી **વિજ્ઞાનમય કોશ** કહેવાય છે (પ્રાણમય કોશ આદિ ત્રણ કોશ અને સૂક્ષ્મ શરીર એ બે એકજ છે)

શિષ્ય—આનંદમય કોશ એટલે શું?

ગુરૂ—કારણ શરીરરૂપ અવિદ્યાના જે મલિન સત્વગુણ

માન પામેલું બ્રહ્મનું પ્રતિબિંબ જીવ છે અને શુદ્ધ સત્વ-
વાળી માયારૂપ ઉપાધિવાળું તથા સમષ્ટિ શરીરમાં છતાં
પણ તેમાં અભિમાન નહી પામેલું બ્રહ્મનું પ્રતિબિંબ ઈ-
શ્વર છે. આ પ્રમાણે ઉપાધિઓના ભેદથી જીવના અને ઈ-
શ્વરના ભેદની જે પ્રતીત થએલી છે તે જ્યાં સુધી રહે
ત્યાં સુધી જન્મ મરણાદિક રૂપ સંસાર નિવૃત્ત થતો નથી.
આમ છે એટલા માટે જીવમાં અને ઈશ્વરમાં ભેદબુદ્ધિ રા-
ખવી નહીં.

શિષ્ય—જીવ અહંકારવાળો તથા અલ્પજ્ઞ છે અને ઈશ્વર
તો અહંકારથી રહિત તથા સર્વજ્ઞ છે માટે જીવ
અને ઈશ્વર એવા પરસ્પરથી વિરુદ્ધ ધર્મોવાળા હો-
વાને 'જીવ ઈશ્વર [illegible] છે' એવી બુદ્ધિ तत्त्वमसि
એ મહાવાક્યથી કેમ થાય?

ગુરૂ—સ્થૂલ, સૂક્ષ્મ તથા કારણ એ ત્રણે શરીરોનું અ-
ભિમાની [illegible] રૂપ છે તે त्वं પદનો
વાચ્યાર્થ છે અને [illegible] શરીરોથી જુદું
પાડેલું શુદ્ધ ચૈતન્ય त्वं પદનો લક્ષ્યાર્થ છે એવીજ
રીતે સર્વજ્ઞપણું આદિ [illegible] ઈશ્વરનું રૂપ तत्
પદનો વાચ્યાર્થ છે અને [illegible] ઉપાધિથી ર-
હિત બાકીનું શુદ્ધ સ્વરૂપ तत् પદનો લક્ષ્યાર્થ છે[1]

[1] જેમ ભૂતકાળમાં કાશીની અંદર જોએલા દેવદત્તને
વર્તમાનકાળમાં બીજી જગોની અંદર દેખીને કહેવામાં
આવતા सोयं देवदत्तः તે આ દેવદત્ત છે એ વાક્યમાં
'તે' અને 'આ' એ બે વિરુદ્ધ અંશોના ત્યાગ કરીને

[illegible] કર્મ થાય તે આગામિ કર્મ કહે-વાય છે.

શિષ્ય—સંચિત કર્મ કોને કહે છે?

ગુરૂ—પૂર્વે અનંત કોટિ જન્મોની મેળવેલાં અનેક [illegible] કોટિ જન્મોના બીજરૂપ જે પુણ્ય પાપનો સમૂહ હોય છે તે સંચિત કર્મ કહેવાય છે.

શિષ્ય—પ્રારબ્ધ કર્મ કોને કહે છે?

ગુરૂ—જે આ [illegible] કર્યું છે તથા જે આ [illegible] સુખ દુઃખ આદિ [illegible] પ્રારબ્ધ કર્મ કહેવાય છે. [illegible]

શિષ્ય [illegible] આગામી કર્મોનો [illegible] કેમ થાય છે?

ગુરૂ—સંચિત કર્મ [illegible] એવા નિશ્ચયાત્મક [illegible] ભગવાને [illegible] અર્જુન! જેમ [illegible] કરી નાખે છે તેમ [illegible] કરી નાખે છે.

આગામિ કર્મ પણ [illegible] જાય છે વળી એમ પણ શ્રુતિમાં કહ્યું છે કે (જેમ કમળપત્ર ઉપર પડેલા જળનો કમળપત્રને જરા પણ લેપ થતો નથી તેમ જ્ઞાનિને આગામિ કર્મનો જરા પણ લેપ થતો નથી).

વળી સુહૃદઃ પુણ્યકૃત્યા દ્વિષતઃ પાપકૃત્યા એ શ્રુતિઓ એમ પણ કહ્યું છે કે જે લોકો જ્ઞાનીની પ્રશંસા કરે છે,